...ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 167 (11765)
1968 оной июлиин 18, четверг

сэн 2 мүнгэн

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

МОСКВАГАА БУСАЖА ЕРЭБЭ

НРБ-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, ПНР-эй, СССР-эй парти болон правительствануудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгада хабаадалсаhан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев Варшаваhаа июлиин 16-да Москва бусажа ерэбэ.

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА, ГҮРЭНЭЙ АША ТУҺАДА

РСФСР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

...Совет арадай аша туhын тулада оролдохо гээшэ ...ай гүрэнэй политикадахи гол шухала зүйл мүн.

...Үргэн хэрэглэлэй эд товар бүри ехээр үйлэдбэ... ...э ябадал арад түмэнэй ажана байдал улам ...жаруулхын тула парти, правительствын хараал... ...программын шухала хубинь болоно. Хүнгэн ...мышленностиин бүтээн гаргадаг зүйлнүүдые ...ехэ болголготой холбоотой асуудалнууд Рос... ...Федерациин Верховно Соведэй энэ сесси дээрэ ...эн хэлсэгдэхэнь.

...Союзуудай байшангай Колонно зал. Үглөөнэй 10 ...Нүхэд **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Ки...енко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пель... Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шеле... Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, Ф. Д. Кулаков, М. С. Соломенцев** гэгшэдэй, тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын, тэрэнэй орлогшонорой, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретариин, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүдэй, Россин Федерациин правительствын гэшүүдэй ерэхэдэнь, депутадууд болон айлшад удаан альга ташалгаар угтаба.

Сессиие РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат **М. Д. Миллионщиков** нээгээ. РСФСР-эй Верховно Соведэй энэ жэлдэ наhа бараhан депутадууд, П. А. Прозоров, В. А. Серов, П. С. Шевцов гэгшэдэй дурасхаалые ёhолжо, сессидэ хабаадагшад хүл дээрээ бодон хүндэлбэ.

Депутадууд Мандатна комиссиин элидхэлые соносоhон, баталhанай hүүлээр сессиин регламент болон зүблэхэ зүйлые баталаа. Сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ иимэ асуудалнууд табигдаа гэбэл:

1. 1968 оной гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай РСФСР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын тоосоон.

2. Федерациин ажалшадай депутадуудай сельскэ, поселково Совет тухай, РСФСР-эй хуулиин проект тухай.

3. РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинууд тухай дүримэй проект тухай.

4. РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталалга.

Зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалнуудаар РСФСР-эй хүнгэн промышленностиин министр, депутат **Ф. Я. Холостовто** үгэ үгтэбэ.

ХҮНДЭ УЛАМ ЕХЭЭР АНХАРАЛ ХАНДУУЛХА

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани дээрэhээ

Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. А. Ясновай түрүүлэлгэ доро РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани Москвада болобо.

Эндэ республикын Верховно Соведэй болохоёо байhан гурбадахи сессиин асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

hүүлээрнь Коми АССР-эй, Ростовско областиин предприяти ба организацинуудта ажалай талаар сахигдаха хуулиин ямараар хэрэглэгдэдэг байhан тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Тэрэшэлэн хэhээлтэhээ сүлөөлэгдэhэн, гэм хээд гар даажа абтаhан хүнүүдые заhан хүмүүжүүлхэ талаар Ленинград городой ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хүдэлмэри тухай асуудал харагдаа. Районой болон городой Соведүүд ёhо гурим эбдэлтые зайсуулгада ажалшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг болоо.

Мүн РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудай бэшэгүүдые хаража үзэхэ гурим тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Өөhэдынгөө уялганууд бэелүүлэн, республикын засагай дээдэ органай депутадууд элдэб асуудалнуудаар гүрэнэй, ниитын организацинуудта, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ бэшэгээр хандадаг гэээшэ. Депутадуудай эльгээhэн бэшэгүүд саг соогоо харагдажа, тэдээгээрнь шухала хэмжээнүүд абтадаг гэжэ заседани тэмдэглээ. Гэбэшье тэдэ бэшэгүүд соо хэгдэhэн зарим дурадхал ба гуйлтанууд хүсэд анхарагдангүй үлэдэг байна.

Республикын Верховно Соведэй сессидэ эрхэтэдэй зүгhөө эльгээгдэhэн гуйлта ба гомдолнуудые хаража үзэхэ гурим байгуулhан тогтоол баталан абтаа.

Эрхим шанартай тэжээл элбэгээр бэлэдхэе

ТҮРҮҮШЫН ҺҮРИНҮҮД ЖЭРЫЛДЭЭ

Хура бороо hанаhанда хүрэхөөр орожо, сабшалан, бэлшээриин ногоон, таряа талхан hайнаар ургажа, хүдөөгэй хүн бүхэн баяртай. Теэд баярлахынгаа хажуугаар энэ ургасаяа алдахагүй, нэгэшье үдэр, час миин үнгэргэнгүй, үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха гээшэ мүнөөдэрэй эрилтэ болоно.

Үбэр-Зөөхэйн «Эрдэм» колхозой гэшүүд жэл бүри аймаг дотороо үбhэндөө түрүүлэн ородог заншалтай. Энэ жэлдэшье үбэр-зөөхэйнхид хамагhаа урид hүринүүдые жэрылгэбэ.

Июнь hарын 29-дэ түрүүшын оньhожоруулагдамал гурбан звено ногоо сабшажа захалаад, полиин 2-то түрүүшын hүринүүдые бодхобо. Оньhожоруулагдамал звено бүхэндэнь тракторна косилканууд, тармуур, бухал зөөхэ түхеэрэлгэтэй трактор, hүри табиха машина үгтэнэ. Иимэ звенодо өөрсэдөө 7—9 хүн ажаллана. Звено бүхэндэнь 1500—1800 центнер үбhэ суглуулжа абаха даабари хүргэгдэнхэй.

Ёнхор гэжэ газарта Алексей ...шеевэй звено түрүүшын хоёр hүри бодхожо, 90 центнер үбhэ бэлэдхэhэн тухайгаа колхозой правленидэ мэдээсэбэ.

Михаил Власовай звено Поворотдо баhал hүринүүдые жэрылгэжэ захалаа.

Эдэнэрhээ Нуур-Түхэмдэ эмхидхэгдэhэн Леонид Вампиловай звено гээгдэнэгүй.

— Энэ жэл хээрын ногоон hайнаар ургаба. Тиимэhээ гол сабшаландаа орохынгоо урда тээ оньhон аргаар хээрын, полиин, ой модоной, харгын захаархи ногоо сабшажа абаха хүсэлтэйбди, —гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Баир Бадмаевич Шагдыров мэдүүлбэ.

Үнэхөөр хээрэ талын ногоо хуряахада мүнөө эгээн зохид болоод байна. Хэрбээ энээнhээ оройтобол, хээрын ногоон шэнгэржэ захалха бшуу.

Байгша ондо энэ колхоздо бүхыдөө үбhэшэдэй 27 звено эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэй 4-ниинь оньhожоруулагдамал звено.

Эдэ звенонуудай хүсөөр мүнөө 30 мянган центнер үбhэн бэлэдхэгдэхээр хараалагданхай. Энэнь нёдондо жэлэйхиhээ 7 мянган центнерээр, энэ жэлэй түсэбhөө 2 мянган центнер ехэ байха юм.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэриие түргэнөөр, эмхитэйгээр ябуулхын тула колхозой правлени, партком үбhэшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлбэ. Мүрысөөнэй дүн арбан хоногто нэгэ удаа согсологдожо, түрүү звенодо нэгэ эрье хони, 10 түхэриг шан барюулагдаха юм. Хоёрдохи hуури эзэлhэн звенодо 30 түхэриг, 3-дахида гараашадта—15 түхэриг үгтэхөөр тогтоогдонхой.

Энээнhээ гадна hайн шанартай үбhэ бэлэдхэhэн звено түлбэриин талаар урмашуулагдаха байна. Мүнөө энэ колхоз хоёрдохи жэлээ бэлэдхэhэн үбhөө Ново-Селенгинскын ветлабораторидо бүхыдэнь шалгуулжа, шанарыень тодорхойлно. 1-дэхи сортын үбhэнэй түлөө 20 процент, 2-дохи сортын—10 процент ехэ түлөөhэн үбhэшэдтэ үгтэхөөр хараалагданхай. Тиимэhээ звеногой гэшүүд үбhөө хура бороодо оруулангүйгөөр, hайханаар, ногоохоноор абахые оролдоно.

Үбhэ хуряалгын hүүлээр гэжэ гү, али сентябриин 10-hаа оройтуулангүй түсэбөө дүүргэhэн звенонууд мүн лэ урмашуулагдаха юм. Энэ хугасаада үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэгшэдтэ түсэбhөө гадуур абтаhан үбhэнэйнь сэнгэй 50 процентые үгэхэ байна.

Үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө hайн шанартайгаар дүүргэhэн звенонуудта 5 шан тогтоогдонхой. Оньhожоруулагдамал звенонуудай дунда түрүүшын hуури эзэлэгшэдтэ 150 түхэриг, 2-дохи hууриин түлөө 100 түхэриг шан барюулагдахаар хараалагданхай. Тэрэшэлэн морёор ажалаа хэдэг звенонуудай дунда эрхимлэгшэдтэ 150 түхэриг, 2-дохи hуурида гараашадта 120 түхэриг, 3-дахи hуури эзэлэгшэдтэ 90 түхэриг үгтэхэ юм.

Хэрбээ үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө бүхы отделенеэрээ hайнаар дүүргэhэн байгаа hаань, отделениие эрхилэгшэ 100 түхэригөөр шагнагдаха.

Үбhэшэдэй гол түлөөhэн hүрилжэ абаhан үбhэнэйнь центнер бүхэнэй зэргээр тогтоогдонхой. Оньhожоруулагдамал звеногой бэлэдхэhэн үбhэнэй центнерэй түлөө 91 мүнгэ, морин звенонуудай бэлэдхэhэниинь—1 түхэриг 42 мүнгэ үгтэнэ.

Мүнөө артелиин гол сабшалангай ногоон hайнаар ургажа байна. Энэнь колхозой гэшүүдэй, луговодуудай хэhэн хүдэлмэриин аша үрэ мүн.

Энэ жэлдэ сабшалангай захаар посхоод баригдаа. Бүхыдөө 15.100 метр утатай хорёо шэнээр бодхоогдоо. Илангаяа Енхорто посхоод hайнаар баригдаhан байна.

Сабшалан hайжаруулха талаар луговод-механизатор Тамажан Цыциковай хэhэн ажалые магтангүй гарахын аргагүй. Энэ эдэбхитэй, урагшаа hанаатай коммунист нёдондо сабшагдаагүй, шугы бургааhанда дарагдашаhан 65 гектар газар Сагаан-Аралда даажа абаад, тэрэнээ hайса уhалжа, наг шэбхээр, минеральна бодосуудаар утэгжүүлжэ, посхоодоор хүреэлжэ шадаа. Посхоод баригдаагүй байхада луговод сабшалангаа өөрөө hахижа хонодог hэн.

Гадна колхозой правлени үертэ абтадаг газарта даамба бодхоохо талаар жэл бүри ехэ хүдэлмэри хэнэ. Мүнөө жэл Сухын эрье шадар 800 метр утатай даамба бүтээгээ.

Мүнөө колхозой үбhэшэдэй бүхы звенонууд сабшалан дээрээ гараад, түлэг дундаа хүдэлжэ байна. Үбэр-Зөөхэйн үбhэшэдhөө жэшээ абамаар.

Б. ГЫЛЫКОВ,
манай тусхай корр.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

РСФСР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай заседанинууд июлиин 16-да болобо.

Барилгын, барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ промышленностиин талаар саг үргэлжын комиссида барилгын шанар ба заводто түгэс бэлэн болгогдохо материалнуудай үйлэдбэриин хүгжэлтэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Эндэ элидхэл хэhэн РСФСР-эй Госстройн түрүүлэгшын орлогшо В. А. Петербуржцев республика дотор үргэнөөр эрхилэгдэжэ байhан капитальна барилга тухай тогтожо хэлээ. Гансахан нёдондо жэлдэ городуудта, городой түхэлтэй тосхонуудта байрын ба ниитын 82 мянган гэр байра баригдаhан байха юм.

Барилгын хүдэлмэри улам ехээр шэнэдхэн хубилгагдана. Заводто бэлэн болгогдоhон детальнууд барилгын талмайнуудта улам ехээр асарагдана. Республика дотор ехэ панелеэр гэрнүүдые барилгын хэмжээн 36,5 процент, Москва, Ленинград городуудта—60 процент дээшэлээ.

РСФСР-эй хүдөө ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. И. Могильный, РСФСР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин министрэй орлогшо А. М. Захаров, РСФСР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо И. А. Бахтин комиссиин заседани дээрэ мэдээсэлнүүдые хээ.

Депутадууд байрын гэрнүүдэй барилга дээрэ туйлагдаhан амжалта тухай хэлэхэ зуураа, министерство болон ведомствэнүүдэй барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ бии байhан дутагдалнуудта тогтоо. Хэдэ хэдэн городуудта байрын гэрнүүдые барихадаа, зохёогдоhон проектhээнь хазагайрха, хүдэлмэриин техническэ гурим эбдэхэ ушар үзэгдэнэ. Жэлэй туршада гэрнүүдэй хараалагдаhан саг болзор соогоо ашаглалгада үгтэдэггүй дээрэhээнь байрын гэрнүүдэй шанар муу байна. Жэшээнь, РСФСР дотор дунда зэргээр абахада, жэл соо ашаглалгада үгтэхэ бүхы гэрнүүдэй 40 процент декабрь hарада тушаагдана. Ехэ панельнүүдые гаргадаг предприятинууд бултадаа байрын гэрэй hайжаруулагдаhан конструкцинуудые үшөө бүтээдэг болоогүй байна. Республикын барилгын материалнуудай индустрида үшөөл ехэхэн туhаламжа хэрэгтэй байhа р.

Комиссиин баталан абаhан тогтоол дотор байрын гэрэй барилгануудтахи, мүн барилгын материалнуудые үйлэдбэрилдэг промышленностиин хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые усадхаха талаар арга замууд хараалагдаба.

Элүүрые хамгаалгын ба социальна хангалгын талаар комисси республикын медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые хүдэлмэриин табан үдэртэй неделидэ оруулха тухай асуудал хаража үзөө.

Хүдэлмэриин табан үдэртэй неделидэ ороhон эмнэлгын зарим эмхи зургаануудай ажалда горитойхон дутагдалнууд бии гэжэ депутадууд тэмдэглээ: амаралтын үдэрнүүдтэ дежурна врачнууд дуталдана, удаадахи неделиин хүдэлмэридэ үбшэн зонуудые уридшалан бэшэжэ абалга хэгдэнэгүй, процедурна кабинедүүдэй хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнхэй, хүнүүдэй үбшэн тодорхойлхо талаар шэнжэлгэ ба документнүүдые үгэлгэ дээрэ унжагайрха ушар үзэгдэнэ.

1969 оной бюджедые баталхадаа, медицинскэ туhаламжа хойшолуулалтагүй түргөөр хүргэдэг зургаануудта врачай тушаалнуудые нэмэхэ ба сметэдэнь мүнгэ нэмэжэ hомолхо гуйлтатайгаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ хандаха гэhэн шиидхэбэри комисси баталан абаа. Врачнууд болон медицинскэ дунда шатын хүдэлмэрилэгшэдые олоор бэлдэхэ талаар холын хараата түсэб табиха хэмжээнүүдые абахыень РСФСР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ, РСФСР-эй Госпланда дурадхагдаба.

Тэрэшэлэн элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай гэр байрануудые бариха талаар РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын 1968 оной гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай асуудал комисси хаража үзөө.

Энэ асуудалаар комисси тодорхой дурадхалнуудые баталан абаба. (ТАСС).

МОСКВА—НЬЮ-ЙОРК ГЭҺЭН АЭРОФЛОДОЙ 46-дахи АВИАЛИНИ

СССР-эй аэрофлот Москва Нью-Йорк хоёрой хоорондохи агаарай сэхэ харилсаа июлиин 15-да нээгээ. Энэ үглөөгүүр «ИЛ-62» гэжэ совет лайнер ниислэл хотын Шереметьевскэ аэропортhоо түрүүшынгээ рейсдэ гараба. Граждан авиациин министерствын уласхоорондын агаарай зам харилсаанай управлениин начальник А. В. Беседин түрүүтэй совет делегаци тус самолёто hуужа ошобо. Ниидэлгын урда тээ аэропортдо пресс-конференци болоо.

Социалис Ажалай Герой А. К. Витковский «ИЛ-62» самолёдой экипажые түрүүшын рейсдэ жолоодобо. (ТАСС).

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 16. (ТАСС). «ИЛ-62» гэдэг совет томо самолёт Кеннеди гэжэ аэропортдо бууба. Энэ ниидэлгээр Москва Нью-Йорк хоёрой хоорондо агаарай сэхэ зам харилсаан нээгдэбэ.

Москваhаа Нью-Йорк хүрэтэр долоон хоног бүри нэгэ удаа самолёдууд ниидэхэ, тиихэдээ Монреальда ойрохон зуура буудаг байха.

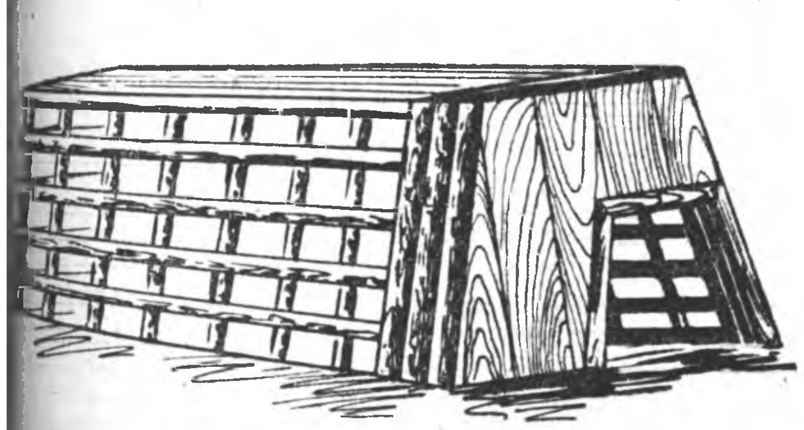
ҮБҺЭ ЯАЖА ТҮРГЭН ХАТААХАБ?

Манай эндэхи алишье нютагта июль соо, үбhэ тэжээл түлэг бэлэдхэжэ байха үедэ жэлhээ жэлдэ хура бороо ехэ орожо, горитойхон hаад ушаруулдаг, илангаяа үбhэнэй шанарые муудхадаг байна.

Энээниие хараада абажа, үбhые hүридэнь байлгаад, тусхай түхеэрэлгээр ходоро нэбтэ үлеэлгэжэ хатааха гээшэ ехэхэн удха шанартай.

Үбhые наранда, бороодо оруулангүй hайн шанартайгаар, ногоон зандань хатаажа абахын тула ногооной эшын бага шииттэй наршагар болоод, набша намаагайнь үшөө бутаржа унахаар бэшэ, ногоохон байхадань обоолжо абаха хэрэгтэй. Тэрэниие уридшалан тусгаар түхеэрэгдэhэн газарта гү, али hарабша, сарай доро обоолжо хатааха байна. Обоотойнь хатаахын тула үбhөө 1,5—2 метр зузаантайгаар сомохо ёhотой. Агаараар үлеэлгэхэ газарайнь хуу үбhөөр хушагдаад байхада вентилятораа хүдэлгэхэ болоно. Халуун, дулаан байгаа hаань, 2—3 үдэр вентилятораар үлеэлгээд, түрүүшынтээ хатаагдаhан үбhэн дээрэ үшөө нэгэ дабхар үбhэ тэды шэнээн зузаанаар дэлгэхэ юм. Тиигээд дахин вентилятораа хүдэлгэжэ хатааhанай hүүлдэ гурбадахяа дээрэнь нойтобор үбhэ дэлгээжэ үлеэлгэхэ байна. Бухыдөө тиигэжэ хатаагдаха үбhэнэй обоонь 5—6 метрhээ зузаан бэшэ байха зэргэтэй.

Үбhэ пигэжэ хатааха hарабша, сарайгүй ажахынуудта тэрэниие hүритэйнь байлгаад хатааха аргатай.



Нэн түрүүн ута hургаагуудые хоорондонь забhартайгаар хүндэлэн модо хажэ холбодог. Тиигээд тэдээгээрээ 2 метр үндэртэй, доро — 1,5 метр, дээрээ — 1 метр үргэнтэй гонзогор хайрсагшуу юумэ хэнэ (зураг 1). Тэрэнь hүриhөө утаашаа 1,5—2 метр богони байха зэргэтэй. Нэгэ үзүүртэнь вентилятор тодхохо нүхэ үлээтээд хажуугаархиинь хабтагайгаар забhаргүй болотор бүтүүлдэг. Тэрээн дээрээ дээшэнь 3—3,5 метр зузаан болотор үбhэ обоолно. Харин хажуу талаарнь 1,5—2 метр зузаантайгаар үбhөө обоолдог. Тиимэ hүриие нэгэ-хоёр үдэр соо соможо дүүртэхэ ёhотой (зураг 2).

Хэрбээ үбhэ hүрилжэ байhан газарта дүтэ зайн галай утаhанай татагдаагүй байгаа hаань, тракторай шарга дээрэ тэрэ түхеэрэлгээ тодхоод, дээрэнь үбhөө hүрилжэ, вентилятор хүдэлгэхэ, зайн галай гэрэлтэй газарта шэрэжэ абаашаха, хатааха болоно.

Тэрэшэлэн нойтоншог, 25 процент шиигтэй үбhэ тюк болгожо нягтаар бооhон, уяhан байгаа hаань, тэрэниие 5—8 тюк нэгэ газарта доогуурнь агаарай забhартайгаар ябталаад, вентилятораар үлеэлгэжэ, хатааха хэрэгтэй.

Бүлеэншье, хүйтэншье агаараар үлеэлгэхэдэ өөрэгүй. Энээнhээ үбhэнэй шанар муудадаггүй. Тиигэбэшье бүлеэн агаараар үлеэлгээ hаа, үбhэн түргэн хатаха байhаниинь мэдээжэ. Хура бороотой сагта үбhэ нигэжэ хатаахада агаарынь 6—7 градус бүлеэн байбал, үбhэн халуун, наратай үдэрэйхиhөөшье дутуугүй хатадаг.



Тиихэдэ үбhөө хадагалха газартаа абаhаар зөөхэ аргагүй байгаа hаа, тэрэнээ сабшалан дээрэнь байлгажа, вентилятор тракторта тодхоод, хатаахада болоно.

В. ШАФИРОВ,
Буряадай «сельхозтехникэ» нэгэдэлэй шэнэ техникэ нэбтэрүүлгээр ахалагша инженер.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ЯБАСА

1968 оной июлиин 15-най мэдээн

Аймагууд	Сабшагдаа (га)	hүрилэгдөө (га)	Тэжээл бэлдэгдээ (ц)	Набшаhата тэжээл бэлдэгдээ (ц)
...ргажанай	1141	322	2498	588
...ашүүрэй	460	12	120	357
...эдын	157	—	—	112
...рууны	945	65	440	—
...унтын	325	—	140	—
...агарайн	516	—	—	283
...хааминай	114	—	—	—
...абанскын	227	14	60	—
Прибайкалиин	978	214	2381	—
Хэжэнгын	46	—	—	—
Мухар-Шэбэрэй	248	—	—	484
Сэлэнгын	389	83	550	—
Түнхэнэй	1646	76	591	280
Улаан-Үдын	405	—	—	243
Хориин	472	42	220	—
Республика дотор бүхыдөө:	8377	838	7200	2347

ВИТАМИНТАЙ ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭГДЭНЭ

Нарhата тосхоной эмхи зургаануудай зуугаад хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Хуhан-Толгой гэжэ газарта ошожо, Нарhатын совхозой хонишодто набшаhата тэжээл бэлдээ. Аймагай худалдаа наймаанай 11 хүдэлмэрилэгшэд энэ воскресенигтэ хабаадажа, витамин ехэтэй 17 центнер тэжээл бэлдэбэ. «Сельхозтехникэ» гэжэ нэгэдэлэй зүгhөө хабаадаhан 15 зоной хадаhан хуhанай набшаhан 15 центнер болохо. Хэлхеэ холбооной болон СПТУ-гай коллективүүд тус тустаа арба арбан центнер бэлдээ.

Нэгэ воскресенигэй үедэ 500 центнер тэжээл бэлдэhэн коллективэйхид мүнөө зундаа 8 мянган центнер хуhанай набшаhа хадажа, Нарhатын совхоздо тушааха юм.

И. ЕРЕМЕЕВ.

Яруунa.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР Б. С. САНЖАНОВЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 60 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, республикынгаа ажахын органуудта олон жэлдэ hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө Сэлэнгын райтопой директор Банзаракца Санжанович **Санжановые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной июлиин 17.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР А. Г. ГУНЬКОЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, түлишын промышленностиин системэдэ олон жэлдэ hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө Еловско леспромхозой директор Александр Григорьевич **Гунькое** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верхновно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1968 оной июлиин 17.

АНГИИН ТЭМСЭЛЭЙ ХУРСА ЗЭБСЭГ

Юртэмсэ дэлхэй дээрэ мүнөө үедэ урдань үзэгдөө харагдаагүй шэрүүн хурса ангиин тэмсэл боложо байна. Энэ тэмсэл хадаа дэлхэйн арад бүхэнэй, ямаршье гүрэн бүхэнэй социально-экономическа ажабайдал уруу харбан ороно, нүлөөгөө үзүүлнэ.

Хүдэлмэришэн ангиин революционно үзэл бодолтой болоходо буржуази ба тэрэнэй номнолшод марксизм гээшые буруушаажа, тэрэниие үгы хэхэ гэһэн зорилго урдаа табиһан гэжэ бидэнэр бүгэдэ мэдэнэбди. Элдэб янзын идеалистическэ ба метафизическэ үзэлтэн материалис диалектикэдэ эсэргүү тэмсэл хэжэ ороо бэлэй. Хэдэн зуу гаад буржуазна эрдэмтэд марксизмын политическэ экономикын гол шухала һургуулинуудай нэгэн нэмэри үнэ сэн (прибавочная стоимость) тухай һургаалыень нэн түрүүн буруушаажа ороһон байна. Мүн баһа олон эрдэмтэд социалис революциин илаха, социализм ба коммунизмын заатагүй батажан илаха тухай марксизм-ленинизмын һургаалые буруушааажа эхилээ һэн.

Теэд Агуухэ Октябриин социалис революциин түүхэтэ илалта марксизм-ленинизмын һургаалай зүб байһые баталаа бэлэй. Агуухэ Октябриин нүлөөн доро дэлхэйн хүдэлмэришэн анги революционно-сүлөөрэлгын тэмсэлдэ үргэн далайсатайгаар бодоһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо үнгэрһэн табин жэлэй туршада болоһон ангиин тэмсэлдэ дэлхэйн хүдэлмэришэд ба таряашад ехэ гэгшын илалтануудые туйлаа гээшэ.

Советскэ Союзай ба бүхы социалис оронуудай экономикын ба культурын талаар туйлаһан амжалтанууд энээндэ эли тодо гэршэ боложо үгэнэ. Хэрбээ эдэ амжалтанууд, эдэ илалтанууд хаа хаанагүй ажаһуудаг манай нүхэдые баясуулдаг, тэмсэлдэ урмашуулдаг һаа, харин манай хархис дайсадай атаа жүтөө түрүүлдэг, уур сухалыень хүргэдэг, айлгадаг, һүрдөөдэг байна. Тимэһээ тэдэнэр Советскэ Союзай, социалис оронуудай хүгжэлтэдэ элдэбын һаад хэхэ, шадаа һаа, тэдэнэрые хуушан, капиталис замда оруулха гэжэ оролдодогынь гайхалтай бэшэ.

Агуухэ Октябриин социалис революциин илаһанай һүүлээр үнгэрһэн 50 жэл соо капиталис гүрэнүүдэй хархис этэгээдүүд түрүүшын социалис орониие үгы хэхын түлөө бүхы арга боломжонуудые хэрэглээ һэн. Анха түрүүн хүрэнгэтэ гүрэнүүд Советскэ Россие гүрэн гэжэ тоохогүйе һэдээ. Америкын Холбоото Штадууд манай Эхэ орониие 1917 онһоо 1933 он болотор мэдэрээгүй, тэрэ үедэ хэблэгдэһэн дэлхэйн бүмбэрсэгэй карта дээрэ Советскэ Союзые тэмдэглээгүй юм.

«Харанхы мунхаг амитад» үни саг соо засаг гартаа барижа шадахагүй гэжэ буржуазна политическэ ажал ябуулагшад, журналистнууд хэлэнэйнгээ хүшэтэр шашадаг һэн. Россин большевигууд ба ажалшад тухай хөөрэхэдөө, Лондоной «Таймс» газетэ «гүрэниие хүтэлхэ» ухаан тэдээндэ байхагүй», — гэжэ бэшэдэг байһан. «Совет журам һалан унаха болоо гэжэ мүнөөдэр булта мэдэрнэд. Гансал тэрэнэй унаха үдэр ба жэжэ зүйлнүүд тухай мүнөө арсалдажа болохо», — гэжэ Франциин «Информасьон» бэшээ бэлэй. Теэд манай дайсад гансал номнол тараагаад һуугаагүй юм. Тэдэнэр экономикыншье, гүрэн хоорондын харилсаануудайшье (дипломатическашье) талаар хаалтануудые бодхоогоод туршаа, дотоодын хархис этэгээдүүдые һэргээгээд, граждан дайшье үүдхээд үзөө. Аргаяа һалахадаа галзуу Гитлерэй сэрэгшэдээр газар дайдыемнай түйбүүлхэеэшье һэдээ.

Харин ямаршье аашанууд туһалаагүй — коммунизмын үзэл суртал бүри үргэнөөр дэлгэрээ. Дайнай урда тээ дэлхэй дээрэ хоёрхон социалис орон байгаа һаа, мүнөө аяар 14 гүрэн социализмын харгыда оронхой, хүгжэлтын замаар дабшана.

«Совет арадай бэелүүлһэн агуу ехэ баатаршалга бүхы оронуудай болон түбинүүдэй арад зониие нойрһоонь һэргээгээ, тэмсэлдэ зоригжуулаа», — гэжэ «Советскэ Союзай Коммунис партиин Программа» соо тон зүбөөр тобшолон бэшэгдэнхэй. Энэ тэмсэлдэ бодоһон Азиин, Африкын, Латиин Америкын 70 гаран гүрэнүүд колониальна дарлалтаһаа гаража, эрхэ сүлөөгөө эдлээ, колониальна гурим гэнжые таһара удара татаа. Советскэ Союзай ба социалис оронуудай уласхоорондын асуудалнуудаар дурадхаһан һанамжануудые эдэ залуу гүрэнүүд заатагүй дэмжэдэг юм. Энээнһээ гадна капиталис гүрэнүүд дотор ажаһуудаг хүдэлмэришэн анги бидэнэрэй эрилтэнүүдые дэмжэдэг, саг үргэлжэ өөрынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ бододог байна.

Демократическа хүсэнүүдэй ангиин тэмсэлдэ иимэ үргэн далайсатайгаар бодоходонь, номгоруулжа шадахаяа болиһон хархис буржуази эдэ хүсэнүүдые дарахын түлөө зэрлиг аашануудые гаргана. Тиин шунахайрһан империалис хүсэнүүд вьетнам арадта эсэргүү шуһата дайн сэрэг табадахи жэлээ ябуулна. Грецидэ фашис журам тогтообо, Джонсоной политика эрид шууд шүүмжэлһэн Роберт Кеннедиие алаба. Баруун Германида түрүү үзэлтэ олониитын түлөөлэгшэдые харата муухайгаар хардана жүрдэнэ, элдэбын заналта хэнэ. Энээнһээ гадна уласхоорондын империализм хадаа социалис оронуудта, коммунис ба демократическа хүдэлөөндэ эсэргүү политическэ ба үзэл сурталай тэмсэл үргэнөөр, эршэтэйгээр ябуулхые оролдоно. Энэ ушар тэмдэглэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум тогтоол соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Түүхэтэ хүгжэлтын мүнөөнэй шатада капитализмын ба социализмын хоорондохи үзэл сурталай тэмсэл эрид ехээр шангадана».

Баруунай капиталис гүрэнүүдые толгойлогшод юундэ иимэ политика ябуулна гээшэб? Тэдэнэр социалис оронуудые хэдышье ехээр үзэн ядаа һаа, хэдышье үгы хэһэйбди гэжэ оролдоо, жүрөөдөө һаа, буу зэбсэгэй хүсөөр энэ һанаһанда хүрэхэ хабань һалаа ха юм. Хэрбээ 1945 ондо Америкын президент байһан Труменай «атомна бомбо тэһэлжэ абабал, эдэ оронуудые год гүүлэхэ һайн гэдэг гулдатай болохоб даа», — гэжэ һаахарлаа һаань, мүнөө үеын засаг баригшад: «ехэ дайн гээшэ бүмбэрсэг дэлхэйе үгы хэхэ шадалтай болонхой, хэрбээ тиихэ болоо һаа, бэеэрээ өөһэдыгөө үгы хэхэбди» — гэжэ мэдэрхэ баатай болонхой.

Эгээл тиимэһээ тэдэнэр үзэл бодолой тэмсэлдэ тон ехээр анхаралаа табижа, тэрээнэй хүсөөр социалис оронуудай арад зоной үзэлыень урбуулжа, үндэһэ яһатанай хоорондо, наһатайшуул ба залуушуулай — хоёр ондоо үетэнэй хоорондонь хёмороо тэмсэл үүсхэхэ, хүйтэрүүлхэ, яһа хаяха, доторхи байдалынь һүйдхэхэ, социалис журам эбдэхэ, муудхаха гэжэ эрмэлзэнэл.

Энэ «ажал хүдэлмэреэ» ябуулхадаа, капиталис гүрэнүүдэй удамаршад, номнолшод ямаршье ороной арад зониие гурбан ехэ бүлэг болгожо хубаагаад, тэрээн бүхэндэнь нүлөөгөө үзүүлхые оролдоно, номнолойнгоо бүхы арга зэбсэг энээндэ сүм зорюулна. Тиин залуушуулай дунда баруунай гүрэнүүдэй залуу наһатай «хүнгэн» ёһоной ажабайдал, ёһо журам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, шадаал һаа, политикаһаа холодуулха, саашань абаашажа, кафе, ресторануудаар, наада хатараар, элдэбын модонуудаар һамааруулха гэжэ бүхы шадалаараа оролдоно. Дунда наһанай хүнүүдэй үмсын зөөри арьбадхаха гэһэн эрмэлзэлыень али болохо аргаар дэбэргэхэ, ниитын ажал ябуулгаһаа хажуу тээшэнь хадууруулха, харин үндэр наһатанай дунда бурхан шажанай номнол тараажа, аша гушаяа һүзэгшөөр хүмүүжүүлгэдэнь туһалха гэһэн захиралта тэдэнэр абаһан юм.

Энээнһээ гадна буржуазна номнолшод элдэбын «теоринуудые» зохёожо, арад зоной ухааеынь марксизм-ленинизмын һургаалай дардам харгыда хазагайруулжа, төөрюулхэ гэжэ оролдоно гээшэ. Тэдэнэр Марксын зохёон найруулһан обществын хүгжэлтэ тухай сурталда илангаяа ехээр дураа гутадаг юм. Зарим нэгэ «эрдэмтэд» Марксын һургаалай удха шанар дараха гэжэ оролдодог байна. Тиин нэгэ Г. Эктон гэдэг нёдондо Лондондо хэблэгдэһэн номхон соогоо Марксын нэрэ доромжолхо гэжэ оролдоходоо. «тэрээнэй найруулһан сурталай шэнэ юумэнь үгы, тэрэнь үнинэй мэдээжэ байһан, тэдээниие Марксһаа урид ондоо эрдэмтэд найруулһан юм...» гэжэ байгаад шашана. Теэд тэдэ эрдэмтэдэйнь нэрэ хэн юм бэ гэхэдэ, амандаа уһа балгаһан мэтэ абяагүй болошоно.

Нүгөө зарим эрдэмтэдынь Марксые «хамгаалхамнай» гэжэ аашалалдана. Тэдэнэр мүнөө үеын маркистнууд гээшэбди гэжэ байгаад шашадаг, марксистнууд марксизмын һургаалһаа хажуу тээшэ хадуураа, марксизмда урбаа гэжэ байгаад бэшэдэг юм. Эдэнэрэй нэгэн болохо Баруун Германиин мэдээжэ эрдэмтэ Иринг Фегер гэгшэ «Карл Маркс ба марксизм» гэһэн ном нёдондо Мюнхен хотодо хэблэһэн байна. «Мүнөө үеын марксистнууд залуу Марксын гуманистическэ үзэл бодол баримталнагүй, оройдоо мартажархёо», — гэсэгээлдэнэ. Коммунизм байгуулха замууд, Коммунис партиин ударидахы үүргэ тухай марксизм-ленинизмын һургаал Фегер ба тэрэнэй эзэдэй уур сухал илангаяа ехээр хүргэнэ ха.

Гурбадахи бүлэг эрдэмтэдынь социализм капитализм хоёрой хоорондохи илгааень балартуулха, үгы хэхые оролдодог. Тигэхэдээ урданайхидаа оробол, социализм хубилаа, мүн баһа капитализмшье хуушанайнгаа хэбээр үлөөгүй гэжэ байгаад тэдэнэр олон юумэ шашалдадаг юм. Эдэ хоёр ондоо социальна системэ саашанхи хүгжэл[...] нэгэ ниитэ общество — «инду[...]альна общество» болохо гэж[...]дэнэр хэлэдэг зантай. Энэ об[...]вын хүнүүд адли эрхэтэй, ду[...] жаргалтай болохо гэжэ тэд[...] номнодог гээшэ. Энэ номноло[...] талхын тула эдэ эрдэмтэд [...] баримтануудые дурдадаг юм: [...]талис гүрэнүүд дотор хүн [...] өөрын баялигтай болохо, дар[...] мүлжэлгэ үгы болохо, харин со[...]лис оронууд дотор хүн бү[...] һүбэлгэн бэрхэ заншалынь [...] шаагдаха гэлсэдэг. Мүнөө [...] байдал тухай хөөрэлдэхэдөө, [...]нэр капиталис ёһо журамые о[...]гой хүрэтэр үргэжэ, социалис[...] гуримые доошонь дарадаг, и[...] орон дотор ушардаг дутуу д[...]нуудые суглуулжа, «хараг[...] социализм гээшэ иимэл ахи[...]щество мүн», — гэжэ харгын[...] шээри бүхэн дээрэ хашхаржа[...]даг юм.

Капиталис гүрэнүүд үзэ[...] долойнгоо добтолгые нэн тү[...] Советскэ Союзай урдаһаа ябу[...] зантай. Һүүлэй үедэ Хитадай [...]мунис партиие толгойлогшод [...]сизм-ленинизмдэ урбажа, ([...]скэ Союзые хараажа, муудха[...]рэгтэнь баруунай гүрэнүүдт[...] нэгдэшэгүй ехэ туһа хүргэн[...]тадай толгойлогшодой эдэ [...]нууд буржуазна үзэл сурт[...] эсэргүү тэмсэл ябуулхадамна[...]нөө манда ехэ һаад тойбо б[...] гээшэ.

Манай ороной эрхэтэн б[...] хаанашье ябаа һаа, үзэл сур[...] ямаршье дайсантай ушараа [...] ёһото марксист байха зэр[...] ямаршье асуудалда зүб харю[...] хөөр бэлэн байха ёһотой.

Д. ОЧИРО[...]

«Знание» бүлгэмэй лект[...]

ШЭНЭ АМЖАЛТЫН ТҮЛӨӨ

1958 оной июниин 28-най үдэрые манай заводой тиихэ үедэ хүдэлмэришэн байһан улад заяандаашье мартахагүй. Тэрэ үдэр манай республикада анха түрүүшынхеэ баригдаһан шиферэй завод ашаглалгада үгтэжэ, түрүүшынгээ продукци гаргажа эхилээ бэлэй. Республикадамнай промышленна, культурно-ажаһуудалай, гэр байрын барилганууд үргэн далайсатайгаар бодхоогдожо байбашье, хушалта хэхэ зүйл тиихэдэ огто олдодоггүй байһаниинь мэдээжэ ааб даа. Ушар тиимэһээ шифер үйлэдбэрилдэг заводой хүдэлжэ эхилһэн ушар ехэл удхатай хэрэг байгаа һэн.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо арбан жэл үнгэрбэ. Мүнөө хаанашье ябахада хото хүдөөгэй, заха холыншье барилгануудай орой дандаа сайбалзан харагдажа байхал. Эдэ сайгаашамнай манай заводой гаргаһан шифер хушалта ха юм. Мүнөө үеын байдалые тэрэ үеынхитэй сасуулбал, һонин ааб даа. Хубилалта аргагүй олон, ехэшье. 1958 оной хахад жэлэй туршада 13.665 мянган условно хэһэг шифер үйлэдбэрилһэн байгаа һаа, 1967 ондо бүтээсэен 147,7 миллион хэһэгтэ хүргөөд байна ха юм. Октябриин революциин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлһэн, түсэбһөө гадуур 1,5 миллион хэһэг шифер гаргаһан байна.

Үнгэрһэн арбан жэлэй туршада заводой үйлэдбэри үндэһөөрөө хубилһан, али олон технологическа шэнэ юумэнүүд нэбтэрүүлэгдээ гээшэб. Тэрээнтэй хамта хүдэлмэришэн ангиин эрхэ байдал танихa ондоо болоо, мэргэжэжэ, дүршөө, бэрхэ хүнүүд олоной дундаһаа урган гараа бшуу. Үйлэдбэридэ шэнэ техникэ, технологи нэбтэрүүлхэ, ажалшадые хүмүүжүүлхэ, өөһэдын түрэлхи, мэргэжэл түгэс кадрнуудтай оолохо тэмсэлэй түрүүшын зэргэдэ партийна организаци, коммунистнууд байгаа, байһааршье. Юрэдөө шэнэ үйлэдбэри байһан тула даа ойлгогдоогүй, орёо юумэнүүд али олон байһаниинь мэдээжэ.

Тимэһээ заводой партийна организаци хадаа коммунистнуудаа эгээн хүндэ хүшэр, харюусалгатай газарта хубаарилан табихые нилээд оролдоһон байна. Түрүүшын үедэ заводой партийна организаци оройдоол арбаад гэшүүдтэй юм һэн. Иимэ багаханшье организаци байгаа һаа, өөһэдынгөө хүсые элсүүлжэ, үйлэдбэреэ улам хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхы хэшээлээ хандуулһан, хүмүүжүүлхы, эмхидхэхы хүдэлмэри ябуулжа шадаһан зэргэтэй. Тиихэ үеын коммунистнууд дааһан ажалдаа мэргэжэжэ, эрдэм мэдэрэлэйнгээ талаар ургаа бшуу.

Жэшээнь, «ВО» гэжэ түхэлэй шифер үйлэдбэрилгэ ехэл орёо хэрэг байһан юм. Тэрэ харюусалгатай, хүндэшье участогта заводой түрүүшын коммунистнуудай нэгэн Вячеслав Яковлевич Ипатьев эльгээгдэһэн бэлэй. Тэрэ лист шудхаха түхеэрэлгын машинистаар табигдажа, тэрэнээ һайса шудалжа, түрүүшын шифер гаргаһан намтартай. Нүхэр Ипатьев Тимлюгэй индустриальна техникум дүүргээд, мүнөө үйлэдбэриин цехэй начальнигаар хүдэлнэ. Александр Васильевич Секерин баһал машинистаар эндэ ажаллажа эхилһэн. Техникум дүүргэнхэй, нормировщик тушаалтай. Цехэй коммунистнууд тэрэниие партийна организациин секретаряар һунганхай. Юрэдөө юрын хүдэлмэришэнөөр эндэ хүдэлжэ эхилһэн коммунистнууднай бригадир, мастер, механик хүрэтэрөө ургаа, олониитын эдэбхитэй ажал ябуулагшад болотороо дэбжээ. Эдэм һургуулиашье дээшэлүүлнэ. Жэшээнь, Николай Серафимович Клементьев политехническэ институтта заочноор һуража байдаг.

Заводой организаци, коммунистнууд үйлэдбэреэ улам нарижуулха, шэнэ янзаар оньһожоруулха хэрэгтэ анхаралаа ехэ хандуулдаг байгаа. Түрүүшын технологическа гурбан линиие ашаглалгада оруулһанай ашаар гарай хүсөөр хэгдэдэг хара хүдэлмэриие сүм оньһожоруулха арга олдоо. Удаань шиферэй листын хобоонуудые гаргадаг полуавтомат агрегадууд тодхогдоо һэн. Эдэ шэнэ шэнэ юумэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хүдэлмэриие партийна организаци өөрынгөө хиналта доро абаһан, богони болзор соо хабсаргажа дүүргээд, ашаглалгада үгэхэ эрхэ байдал олгоһон байна бшуу. Иигэжэ эхэнэр-хүдэлмэришэдэй гараар хэдэг бүтээсэ багатай аад, шалаатай хүдэлмэри усадхагдаа ха юм.

1968 ондо эгээл богонихон болзорто «УВ» гэжэ шифер бүтээн гаргаха шэнэ технологическа линии хабсаргагдаа. Энэ шухала түхеэрэлгэ тодхолгые КПСС-эй Кабанскын райкомой гэшүүн, электрослесарь Виталий Васильевич Дмитриев толгойлжо ябаа. Эндэ хүдэлһэн бусад коммунистнууд угаа харюусалгатайгаар, зоригжол ехэтэйгээр хүдэлһэн байна.

Мүнөө манай партийна хүсэн, тэрэнэй үйлэдбэриин хэрэгтэ үзүүлдэг нүлөө нилээд гүнзэгырөө, дэлисэтэй болоо. Ная гаран коммунистнарһаа бүридэдэг партийна организаци үйлэдбэреэ саашадань хүгжөөхэ, хүсэн түгэлдэр болгохын түлөө яһалахаа хүдэлмэри ябуулна. Түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда заводойнгоо үйлэдбэриие оруулхын түлөө горитой хүдэлмэри, олон янзын эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэн зэргэтэй. Тингээдшье шэнэ гуримда орохын тулада нилээд ехэ бэлэдхэл хэрэгтэй ха юм. Тэрэнэй түлөө экономическа эрдэмдэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые һургаха зорилгоор экономическа һургуули эмхидхэһэй байнабди.

Заводойнгоо арбан жэлэй ойе тэмдэглэхэ зуураа, гаталһан замайнгаа үрэ дүнгые согсолоод, саашадаа шэнэ табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим бэлэгээр угтаха гэһэн мүрысөөе һайнаар эмхидхэхэ зорилго партийна организаци урдаа табина. Энэ зорилгоё эрхимээр бэелүүлхэ гээшэ партийна организациин мүнөө үеын дайшалхы хэрэг мүн.

Н. ФОКИН,

Кабанскын аймагай Тимлюгэй асбесто-цементнэ хэрэгсэлнүүдэй заводой партбюрогой секретарь.



КАБАНСКЫН ШУБУУ ҮҮСЭЛДЭГ КОМБИНАТ. Эндэ үдэр бүри 5 мянган шубуун үүсэлэгдэнэ. Тингэжэ Улаан-Үдын ажалшадта 7 мянган килограмм һайн шанартай мяхан эльгээгдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кабанскын шубуу үүсэлдэг комбинадай мастер Вера Обманова.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ГУРИМШУУЛАГДАНХА[...]

Партиин Центральна Комитедэй апрелиин Пленумэй тогтоол соо «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлэй үедэ соёл сурталай хүдэлмэри һайжаруулха марксизм-ленинизмын агуухэ үзэл сурталые үргэнөөр тайлбарилха хүсэтэ нүхэсэл болоно үгэхэ зэргэтэй» гэжэ заагдана.

Пленумэй шиидхэбэриие дүүргэлтэ болгон, партиин Бэшүүрэй райком соёл сурталай хүдэлмэриин шухала зүйл болохо лекционно пропагандые һайжаруулха тушаа һүүлэй үедэ зарим тэды хэмжээнүүдые абажа байна. Аймагай колхоз, совхоз, предприяти болон эмхи зургаануудаар лекци уншаха тусхай үдэрнүүд тогтоогдонхой. Һара бүриин һүүлшын пятницада аймагай центрһээ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, «Знание» бүлгэмэй гэшүүд хүдөө гаража, малшад, механизатор, таряашадтай уулзажа, һонирхолтой лекци болон элидхэлнүүдые уншана.

Жэшээлхэдэ, Бэшүүрэй дунда һургуулиин директор В. В. Паньков «Советскэ Союзай ленинскэ гадаадын политика» гэһэн һонирхолтой лекци Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой Доодо-Заган нютагта һаяхан уншаа. Аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Б. Н. Санжиев уласхоорондын ба[...] тухай лекци Харланай бэл[...]лэй пунктда хэбэ. Аймагай [...]лай гэгээрэлэй таһагай инс[...]тор Н. Д. Овдинагай «Влад[...] Ильич Ленин ба Надежда К[...]стантиновна Крупская» г[...] лекци «Рассвет» колхозой за[...]шуулда ехээр һонирхогдожо [...] шаагдаба. Энэ лекциинь бү[...]шье газарнуудаар уншаха [...] шиидхэгдэбэ.

Тиихэдэ Ленинскэ дунда һ[...]гуулиин директор Ф. М. Сте[...] В. И. Ленинэй намтараар ле[...] бэлдээд, Бэшүүр тосхондо о[...]дог «Рассвет», XXI партсъе[...] нэрэмжэтэ колхозуудаар унш[...] эхилээ.

Мүн ажахыда, экономи[...] хабаатай асуудалнуудаа[...] лекци, элидхэлнүүд болоно. [...]лэдбэриин управлениин гл[...] экономист М. И. Петров х[...] ажахын үйлэдбэриие зүбөөр [...]гэжүүлхэ тухай лекци Дзер[...]скиин нэрэмжэтэ совхозой [...] тосхон Поселидэ һаяхан [...]шаа.

Һарын һүүлшын пятни[...] ерэхыень мүнөө олохон газа[...]даар хүлеэн байдаг болон[...] Тингэжэ лекци уншалга а[...] дотор гуримшуулагдажа эхи[...]

Н. ИРИНЧЕЕВА

ҺЭШХЭЛ, ОРОЛДОЛГО, ШАДАБАР[...]

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхозой малшан ДОНДОК БИМБАЕВ хөөрэнэ:

МАЙ һарын эхеэр гээшэ һэн ха, һаял зуһаландаа буугаад байтарнай совхозой парткомой секретарь Н. Р. Цыбикдоржиев партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Малыгин хоёр хүрэжэ ерэбэ.

— Зай, Дондок Иванович, зундаа малаа хэр һайнаар таргалуулха, шэгнүүрынь хэр ехээр нэмээхэ гэжэ бодонот? — гээд, Н. И. Малыгин абаһаар асууба.

— Нёдондонойхиһоо доошоо орохогүй, зуун үдэр соо үхэр бүхэнэй шэгнүүр 100 килограммһаа бага бэшээр нэмээхэл һанаатайбди, — тэбэб.

— Зунай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүр ехээр нэмээхэ, һайса таргалуулха талаар аймагайнгаа бүхы малшадые социалис мүрысөөндэ уряалжа, үүсхэл гаргаа һаатнай яаха юм. Юун гэжэ һананат? — гээд, КПСС-эй райкомой секретарь урдаһаам сэхэ хараад һууба.

— Теэд яаха һэм. Туршаад үзэел даа, — гэжэ харюусабаб.

Тиигэжэ зунай зуун үдэртэ үхэр бүхэнэй шэгнүүр 100 килограммаар дээшэлүүлхын түлөө мүрысөөл гэжэ аймагайнгаа бүхы малшадта нэмэл бэшэгээр хандаа һэм. Иигэжэ бидэниие оройдоол нэгэ үдэр соо «һүү-һай» гэлдээд иимэ уялга абашоо гэжэ зариман һанажа болохо. Үнэндөө тиимэ бэшэ. Цыбигмид нүхэртэеэ хоюулан урда тээнь өөһэдыгөө арга боломжые бүхы талаһаань бодомжолон, ухаандаа һайса шүүжэ, тоолоод үзөөд лэ байхадаа, иимэ зорилго урдаа табяабди. Энээнһээ урда жэлнүүдтэшье зуидаа малаа һайнаар таргалуулжа, шэгнүүрынь ехээр дээшэлүүлдэг бага зэргэ дүршэл шадабаритайбди гэхэдэшье болохо. Жэшээлхэдэ, нёдондо зуна 140 гаран хашарагуудайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхын 1100 граммаар нэмээгээ һэмди.

Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ үбэлдөө манай эндэ хэзээ хэзээнэйхиһээ саһан ехээр ороод, хабартаа газарнай шиигтэй байжа, бэлшээриин ногоон муу бэшээр гараа. Мүн үхэрнүүднайшье шалал тамираар һайн ондо ороо.

ИИМЭ ҮРЭ ДҮН туйлажа заабол шадагдаха гэжэ һанахадаал аймагай бүхы малшадые мүрысөөндэ уряа гээнгэбди.

Уданшьегүй зунай зуун үдэртэ үхэр бүхэнэй шэгнүүр 100 килограммаар нэмээхын түлөө мүрысэхэ гэһэн Яруунын аймагай Нарһатын совхозой малшадай үүсхэл республика соомнай дэлгэржэ, бидэнэй зоригые улам бадаруулаа һэн.

Манай гүүртэ мүнөө Олон-Шэбэр гэжэ газарта зуһажа байна. Эндэмнай үхэр малай зоргоороо ябаха, бэлшэхэ нэлэнхы тала дайда үгы юм. Ехэнхидээл шэбэр шугын забһар, ой модоной заха, соорхой, нарин һужаа соогуур тэдэмнай бэлшэдэг. Тиимэһээ газараа хэдэн ондоо участок болгожо хубаагаад, тэрэнээ хоёр-гурбан хоногоор һэлгэжэ байгаад лэ адуулнабди.

Бэлшээриимнай ногоон һайн. Эндэ тунгалаг һайхан булагай уһан дүтэ. Юрэдөөл бодотоор оролдоод, зүбөөр бэлшээжэ шадаа һаа, малай шэгнүүр ехээр нэмээхэ арга боломжо гүйсэд бии. Үхэрнүүдээ үглөөгүүр бүрэнхыдэ, 3 час багта хээрэ гаргаад, үдэшын 11—12 час болотор бэлшээнэбди. Үдэрэй халуунда баһал хорёодо оруулангүй ой модон, шугы бургааһан соогуур һэрюун газарта байлгадагбди.

Дай дээрэ гүүртэдэмнай 224 толгой эмэ, эрэ хашарагууд харууһалагдана. Гурбан хүндэ (мантай сугтаа залуу басаган Янжилма Дамбадугарова хүдэлэлсэдэг) эды олон мал харууһалхань хүндэхэн болоно. Юуб гэхэдэ тэдэнээ томо, жэжээрнь хоёр ондоо һүрэг болгожо илгаад, адуулха баатай болгдоно. Хэрбээ тэдэниие бултыень сугтань ябуулаа һаамнай, бэлшээридээ хүртэхэгүй ха юм. Тиигээдшье үхэрнүүдэймнай зариман хахад һара болоод гүрэндэ тушаагдахань. Тимэһээ тэдэниие эгээл һайн бэлшээридэ ябуулхаһаа гадна, үшөө талха таряанай зүйл нэмэжэ эдюулэлсэхэ, тус бүриень гурбан центнер татаха болгожо тушаахые оролдонобди.

ЭНЭЭНҺЭЭ УРАГША бэлшээридэ ябаһан малда талха таряанай зүйл хуурайгаар хобоо соо адхаал үгэдэшэ һэмди. Харин мүнөө ороохо талханайнгаа зүйлэй бүри шэмэтэй байхынь тула уһанда бусалгажа, бурдууг болгоод эдюулдэг болообди. Зуһалан дээрэмнай талха таряанай зүйл буйлуулха, эһээхэ хоёр кубометрэй ехэ тогоон тодхогдонхой. Бурдуугаа үдэшэнь бэлдээд, үглөөгүүр бэлшээридэ гаргахынгаа урда малдаа эдюулнэбди.

Үшөө гүүртэдэмнай даалгатдаһан 22 га сабшалангаа уһалнабди.

Иигэжэ ажалдаа бага диилдэн алдажал байтарнай наймадахи класста һурадаг Долгорма басагамнай һаянай зунай амаралтада ерээд туһалалсажа, һураггүй амараабди.

Малнай хүсэ шадалаар б[...] ондо ороһон халаа бүри апр[...]май һараһаа шэгнүүрээ нэм[...] эхилээ. Шэгнэхэдэмнай хаша[...] бүхэн үдэрэй 570 граммаар [...]нүүрээ дээшэлүүлһэн байба. [...]нөө үхэр бүхэн сүүдхын 95[...] 1000 граммаар сохом нэм[...] байха ёһотой гээд һанагдана.

Хүхэ ногоон дээрэ мал зөр[...]роо бэлшэхэдээ тарҕалангүй а[...] гэжэ зариман хэлсэдэг. Арай[...] тиимэ бэшэ. Хэршье һайн ног[...]до ябаал, заримандаа үхэр му[...] таргалангүй байжа магад. Юу[...] хэдэ, тэдэниие һоно, батага[...] ёһоор элеэлүүлнэгүй бшуу. Ти[...]һээ үхэрнүүдтээ дуст-хоро ту[...] жэрхигшэб. Үдэшэниинь бат[...]назнай олон болоходо хуурай [...] гал, модоной ногоон мүшэ[...] унай табидагбди.

Хэнэйшье мэдэһээр, мал ё[...]тоор тарҕалуулха гээшэ өөһэ[...] найл һэшхэл, оролдолгоһоо ду[...]даха. Бидэнэй ажалые хэн [...] бүри шалгажа, хаража байхаб[...] Урдахи харюусалгаяа ойл[...] үнэн зүрхэнһөө оролдожо яба[...] хүн лэ амжалта туйлаха байн[...]

М. НАМЖИЛОВ

бэшэжэ абаб[...]

АРГА БОЛОМЖОЁО ЭЛИРҮҮЛЭН...

Олон хүнэй хабаадалгатай технико-экономическа конференци түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ һаяхан үнгэргэтдэбэ. Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, экономистнууд, партийна болон профсоюзай хүдэлмэрилэгшэд, отделениин түрүүшүүл түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримай үрэ дүн зүбшэн хэлсэбэ. Отделениин предприятинуудай шэнэ гуримда ороһонһоо хойшо нэгэ жэл үнгэрөө.

Ажахын реформо түмэр замай предприятинуудта аша туһатай байба. Һүүлшын нэгэ жэл соо технико-экономическа һайн үрэ дүн туйлагдаа. Гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар 29 миллионһоо үлүү түхэригэй олзо доход абтаа. Хүдэлмэришэдэй абадаг нэгэ һарын салин 10 түхэригөөр дээшэлһэн байна. Урмашуулгын фонд ехээр дээшэлээ.

Конференцидэ хабаадагшад отделениин предприятинуудта хэрэглэгдэһэн шэнэ гуримай үрэ дүн бүхы талаһаань шэнжэлэн хараа.

Реформын һайн тала, һайшаалтай үрэ дүн согсолхо зуураа, шиидхэгдээгүй асуудал тушаа тэдэнэр ехэ анхаралаа хандуулһан байна. Һүүлэй үедэ локомотивууд хүсэд һайнаар ашаглагдаагүй. Олон локомотивууд миин байлгагдаа. Энэ ушарһаа отделени бүхы дээрээ 300 мянган түхэригөөр бага олзо доход оруулһан, мүн вагонуудай ашаа зөөлгэ хороһон байна.

Үгэ хэлэһэн нүхэд эдэ, мүн бусад дутагдалнууд тушаа горитой анхарал хандуулаа, эдэ дутагдалнуудые усадхаха арга боломжонууд тушаа тогтоо.

Тэдэнэр тепловозуудые зүбөөр ашаглаха дурадхалнуудые оруулаа. Петровск-Забайкальский станциһаа вагонуудые шэрэн асархын тула тиишэ хооһоор ошодог локомотивуудые үсөөрүүлхэ арга боломжо конференци дээрэ хараалагдаа. Энэ асуудал шиидхэбэл, отделенидэ ехэ алмалта хэгдэхэ юм. Жэлэй дүүрэтэр 200 мянган түхэригэй арьбалалт[...]жэ болохоор. Вагонуудые зү[...] ашаглаха зам тодорхойлогдоо.

Отделениин коллектив эдэ[...] тагдалнуудаа усадхажа шал[...] горитой ехэ олзо доход ору[...] урмашуулгын фондые дээшэл[...]хэ юм. Мүн түмэр замшадай [...]лаг салин ургаха байна.

Технико-экономическа ко[...]ренци һайнаар үнгэрөө. Тэр[...] хабаадагшад үйлэдбэриингөө [...]хала асуудалнуудые зүбшэн [...]сээ, дутагдалнуудаа элирү[...] тэдэниие усадхаха арга зам то[...]хойлоо.

М. СОЛОМЕННЫ[...]

ТҮРЭЛХИ ХЭЛЭЕЭ ШУДАЛА

ХОЁР ХЭШЭЭЛ

Түрэлхи хэлэнэйнгээ баялигые, ...ан аргануудые гүйсэд харуулжа, ...дание шадамараар хэрэглэжэ ...ргаха, hурагшадай аман болон ...шэгэй хэлые hайжаруулхын тула ...шэлэй үедэшье, мүн гэртэнь-...е бага ехэ хэмжээнэй зохёол-...удые, найруулгануудые хүүлэ-..., элдэб түрүү арга методүүдые ...рэглэжэ, мүнөө үеын эрилтые ...нгаха хэшээлнүүдые хэхэ гэжэ ...лдохо ёhотой байнабди. Тиимэ-... түрэлхи хэлэ ба литература ...лгаар дүй дүршэлөө бэе бэедээ ...мжуулалсахын тула багшанарай ...маг хоорондын семинарнуудые ...рэргэжэ байха гэhэн шиидхэбэри ...67 оной август hарада болоhон ...блөөн гаргаhан байна. Туд шиид-...бэри дүүргэлтэ болгон, марг ...рада Яруунын аймагай Үльдэр-...н дунда hургуулида тиимэ се-...нар үнгэргэгдэhэн байна. «Тү-...лхи хэлэн, түрэhэн дайда» гэ-...н гол хараатайгаар тэрэ семи-...р үнгэрөө hэн. hаяшаг Доодо-...алга тосхоной найман жэлэй ...ргуулида Улаан-Үдын, Сэлэн-...н, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, ...арайн аймагуудай hургуулинуу-...й түрэлхи хэлэ ба литературын ...шанарай семинар үнгэргэгдэбэ. ...э семинар буряад аман болон ...шэгэй хэлэ хүгжөөлгэдэ гол ан-...ралаа хандуулhан байна.

Энэ семинар РСФСР-эй hургуу-...уудай габьята багша Ц. Б. ...льжинимаевагай хоёр хэшээлээр ...лээ. Эдэнь суглараргшадые ехэ ...ирхуулhан, үндэр сэгнэлтэдэ ...тэhэн, ёhоороо жэшээтэ хэ-...лнүүд боложо шадаа. Багша ... Б. Бальжинимаева хэшээлээ үн-...гэхэдөө олон янзын аргануудые ...рглэдэг, элдэб зохёохы шанар-... худэлмэринүүдые үхибүүдээ-... хүүлүүлдэг. Үзүүлбэриин зохи-...р зүйлнүүдые харуулжа, тэ-...hээ ухаа оруулан, хэрэгтэй ...шололнуудые шадамараар ...лэдэг, баян дүй дүршэлтэй баг-... байба. Тэрэ хоёр хэшээлэй хэр ...рээр үнгэргэгдэhэн тухай тог-...о, тобшоор хөөрөө hаам уншаг-...та, илангаяа буряад хэлэ ба ...ература заажа байhан багша-...та hонирхолтой байха аабза ...э hанагдана.

...Орын лэ юумэнэй нэрын бии ...олго гэжэ темэ байгаа. Теэд ...мматикаар үгтэhэн энэ түрүү-...н хэшээлэй hайшаалтай талань ...б гэхэдэ, багша бага саг соо ...н янзын арга хэрэглэжэ, хэдэн ...оо хүдэлмэри үхибүүдээрээ ...гүүлэн байжа хүүлээд, ганса ...мматическа материалаа бэшэ, ...н хүмүүжүүлгын удхатай юумэ-...дые ойлгуулжа шадаа. Илан-...а бэхижүүлгын үедэ hонирхол-... хүдэлмэри ябуулагдаа.

Юумэнэй нэрын бии бололгые ...н бүридэл дабталгаар зүб ...лхэ зуураа, багша үгын үндэ-..., суффикс, залгалта тухай hа-...лха зорилготой тусхай таблица ...рэ hурагшадаа хүдэлгэнэ. Таб-...ада үгтэhэн жэшээнүүд дээрэ-... hурагшадай тобшолол хэхэ-...нь сасуу, хэдэн үгэнүүдые бэ-...үлжэ, суффикснуудыень олуул-..., тэдэнэрэй шэнэ удха үгэдэ ...улжа, шэнэ үгэнүүдые бии бол-...ог тухайнь hурагшадта ойлгуу-.... Шэнэ материалшье гараха-..., мүн лэ таблица дээрэhээ жэ-...нүүдые hурагшадтаа уншуу-..., тэдэнээрээ өөhэдөөрнь тоб-...лол гаргуулжа, юумэнэй нэрэ-...д юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой ...энүүдhээ, глаголhоо -шан, -тан, ...ал, -дал, -лга, -л гэхэ мэтэ суф-...ксуудай хүсөөр бии болоно ...н тобшолол хүүлээд орхино. ...а нүгөө таблица дээрэhээ ха-...д, hурагшад hайндэр, үхибүүд, ...өөдэр гэхэ мэтэ үгэнүүд хоёр ...риhаа ниилэжэ бии болоно гээд ...ижэ. hурагшад лаб темээ ойл-...о алтай гэжэ тухайлхаар болоод ...ха үедэнь, номынь гаргуулжа, ...мынь уншуулна.

...Гээhэнээ дабтаха үедөө багша ...н болон бэшэгэй хэлэ хүгжөөл-...э тон ехэ анхарал табина. Эндэ ...э хүдэлмэри хэгдэнэ:

а). багшын хэлэhэн тарян, ...ал, сагаан, хара, газар, бари ...м. үгэнүүдтэ суффикснуудые ...жа бэшээд, шэнэ юумэнэй ...энүүдые гаргана;

б). мэдүүлэлнүүдые багшын уншаhадань, hурагшад суффикс-...удтай юумэнэй нэрэнүүдыень ...жэ бэшэнэ, тэдэнээ ямар суф-...ксын хүсөөр ямар хэлэлгын ху-...н үгэhөө, ямар удхатайгаар га-...ыень тайлбарилна;

в). багша багахан шүлэгүүдые ...н хурсаар уншажа, тэрээн соо- гараhан юумэнэй нэрэнүүды- олуулна;

г). hаалишан, тугалшан, үбhэ-...н, хонишон, барилгашан гэхэ ...э зурагуудые харуулжа, тэдэ-...е hурагшадаараа нэрлүүлэн, ...ар үгэhөө ямар суффиксын хү-...р гараhан тухайнь хэлүүлнэ.

hурагшадай анхаралые хандуул-..., hонирхуулхын, мүн хэшээлээ ...ашуулхы элдэб аргаар ханга-..., эдэбхижүүлхын тула багахан ...рамматическа наада үхибүүдээ-...э хүүлээд орхино. Самбарай хоёр талада суффикснуудые бэшэжэ, үхибүүдээ хоёр можо болгоод, туд суффикснуудай хүсөөр бии болоhон арба-арбан юумэнэй нэрэ hанан, ганса гансаарнь урилдан бэшэхые дурадхахадань, үхибүүд ехэ хүхилдэн, эдэбхитэйгээр, бэе бэеынгээ алдуунуудые заhажа байжа, үгтэhэн суффикснуудаар гараhан үгэнүүдые бэшэнэ. Али бүлэгынь түргөөр аад, алдуугүйгөөр бэшээб, тэрэнь илажа гарана. Энэ мэтээр грамматикын хэшээлдэ элдэб юумэ хүүлэхэдэ, hурагшад hонирходог, оролдосотойгоор хандадаг байна.

Багша ганса дүримдэ хабаатай юумэеэ, тайлбарилаад байнагүй. Үгтэhэн жэшээдээ зохимжотой, hурагшадай hанаhан үгэнүүдэй удхада хабаатай, юрэ хүмүүжүүлгын удхатай ажаглалтануудые таараха газартань хээд лэ байна.

Ц. Б. Бальжинимаева hурагшадай аман болон бэшэгэй хэлэ хүгжөөхын тула хэшээлэйнгээ элдэб шатануудта тааруулжа гү, али нэгэ хэшээлдээ гол түлэб аман хэлэ хүгжэлгөөр хүдэлмэри ябуулжа, аман яряа хээд, тэрээнhээ үндэhэлжэ, бэшэмэл хүдэлмэри гэртэнь гү, али удаадахи хэшээлдэнь ябуулдаг заншалтай юм. Бэлэдхэлгүйгөөр, аман хөөрэлдөө хэнгүйгөөр гэртэнь гү, али хэшээлдэ зохёол бэшүүлхэ, бэшэмэл хүдэлмэри хүүлэхэдэ, hурагшад тиимэ бэлэдхэлгүй даабари hайнаар дүүргэжэ шададаггүй юм. Тиимэhээ аман ба бэшэгэй хэлэ хүгжөөхэ ябадалые бэе бэетэйнь холбоотойгоор, бэе бэедэнь тааруулжа, али алинайнь арга боломжые хараада абажа бэелүүлхэ шухала,—гэжэ Ц. Б. Бальжинимаева хөөрэнэ. Багша нютагай түрүү хонишон Гемниндармаев тухай тобшо хөөрэлдөө шадамараар ябуулhанай удаа, гэртээ Доодо-Ивалгын суута хонишон тухай богонихон зохёол бэшэхыень hурагшадта дурадхана. Зохёол бэшэхэ үедэнь дайралдаhан хатуу бэшэлгэтэй үгэнүүдыень тайлбарилан, сэмбарта бэшэжэ үгэхын хажуугаар, шэнэ үзэhэн темэдээ хабаатай шэнэ юумэнэй нэрэнүүдые бии болгоhон үгэнүүдые оруулан зохёохые дурадхана. Энэ зохёол гэртээ хүсэд бэшээд ерэхээр үгтэнэ.

Хэшээлэй эсэстэ багша асуудал табижа, hурагшадай мэдэсэ хаража үзэхэдэнь, үгтэhэн зүйлыень hайн ойлгожо абаhан байба.

Энэ хэшээлдэ багша юумэнэй нэрын суффикснуудые тоолоод лэ, дүримыень хэлээд, ном соо байhан упражнени хүүлээд, дууhахыень хүлеэжэ, сагаа баража байгаагүй, харин элдэб арга хэрэглэжэ, ондо ондоо зүйлэй хүдэлмэринүүдые хүүлэжэ, hурагшадайнгаа ухаагаа гүйлгэхэ, hонирхохо талыень хараада абан, тэдэнэй шадабари, оролдолгоёо гаргахыень туйлана. Мүн грамматикын хэшээлдэ ганса дүрим сээжэлдэлгээр, бэшэлгээр хизаарлаха бэшэ, мүн аман хэлэ хүгжөөхэ, баhа юрэнхы эрдэм, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхада арга боломжын гүйсэд бии байhыень элирүүлнэ.

Багшын ходо нэгэ янзаар хэшээлээ үнгэргэхые буруушаадаг, хэшээл бүридөө творческоор хандахые, ямар нэгэ юрэ бусын арга оложо, үхибүүдээ hонирхуулхые оролдодог байhаниинь литератураар хэhэн хоёрдохи хэшээлынь баталан үгэнэ. Класстаа орон сасуу багша хүб хүхэхэн ургы сэсэгүүдэй баглаа харуулжа, hурагшадтаа хандаха зуураа: «Хабарай түрүүшын шэмэг ургы сэсэг тухай хөөрэлдэхэмнай»,—гэхэдэнь, hурагшад юун бологшо ааб гэhэншүү ехэ hонирхон hуунад. Суглараад шагнажа байhан түрэлхи хэлэнэй багшанаршье hэм гэжэ: «Одоо юун гэдэг хэшээлынь болохонь ааб?»—гэhэн янзатайнууд болоодхино. Энэ үедэ багша шадамараар асуудалнуудые табина. Хабарай ямар hаранууд бииб? Манай Доодо-Ивалгада март hара хайшан гэжэ үнгэрөөб? Апрель, май hаранууд ямар байгааб? Март hара ямар үдэрөөр суутай юм? Апрель, май hаранuудта ямар суутай hайндэрнүүдые үнгэргөөбибди? Энэ мэтэ асуудалнуудта hурагшад харюусахын хажуугаар, асуудалнуудта табигдаhан зүйлнүүд тухай hайнаар мэдэдэг, юрэ элдэб янзын юумээр hонирходог, hүбэлгэн байhанаа мэдүүлбэ. Ушар юуб гэхэдэ, hурагшад өөhэдөө нютаг соогоо болоhон юумэнүүдые ажаглажа, hонирхожо, тэмдэглэжэ байдаг, нютагайнгаа сагай уларил, байгаалиин хубилалтые үргэлжэ ажаглажа, тэмдэглэжэ байдаг. Мүн Мартын 8, В. И. Ленинэй түрэhэн үдэр, Карл Марксын түрэhөөр 150 жэлэй ой, Майн 1-нэй болон Майн 9-нэй Илалтын үдэрнүүд тухай урдань хөөрэлдэhэн гү, али ямар нэгэн хүдэлмэри ябуулhан байгаа ха юм. Эдэ бүхы нэгэ үдэрөөр хэгдэнэ бэшэ, харин багшын үдэрhөө үдэртэ хэжэ байhан ажалаар туйлагдана.

Саашань багша ургы тухайгаа хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ. Энэ шатадаа орохынгоо урдахана эпитет тухай дабтаадхина. Тусхай плакат дээрэhээ эпитедтэй үгэнүүдые уншажа, тэдэнэй уран гоёор юумые тодорхойлhон тухай хэлсэhэнэй hүүлээр, тэдээхэн ургынуудаа hурагшадтаа нэгэ нэгээр тараажа, хөөрэлдөө эхилнэ: Ургы хэды багта урганаб? Юундэ набтархан байдаг бэ? Ямархан үнгэтэйб? Үнэрдөөд үзэгты даа, ямархан хангалтай байнаб? Дэльбээнүүдыень эльбээд үзэгты, юун шэнги байнаб? Энэ мэтээр асуудал табижа, hурагшадаа хөөрүүлнэ. hурагшад hэрюун хабарай hэбшээндэ хада майлын үбэр оройгоор эгээ түрүүн ургадаг ургы сэсэг тухай, тэрээнэй сэл хүхэ набшаhа дэльбэнүүдэйнь хилэн зөөлэхэнөөр эльбээргэтэн байдаг тухайнь, шэмэшүүhээ муудаhан малнай шэнэ ногоо жүрөөдэжэ, хони ямаанай ургылжа, урилдан ябажа бэлшэдэг тухайнь, юрэдөө ургы тухай олон юумэ hанан hанан хөөрэнэд. Ингэжэ нютагай юрын ургы сэсэг тухай юрэ бусын хөөрэлдөөнэй түлэг боложо байтар, гэнтэ багша: «Хэн ургы тухай шүлэг мэдэхэб? Хэн ургы тухай ямар таабари мэдэхэб?»—гээд асууна. hурагшад мүн лэ hанаhан байhанаа уудалжа, ехэ эдэбхитэйгээр шүлэг, таабари хэлэнэд. Манай поэдүүдэй, жэшээнь, Г. Чимитовэй бэшэhэн ургы тухай шүлэгые hурагшад тоб байса уншажа, өөhэдынгөө мэдэсэ болон шадабари, зориг харуулна. Энэ үедэ багша өөрынгөө шаби, мүнөө наймадахи классай hурагшын «Ургы» гэжэ шүлэгые уран hайханаар уншажа үгөөд, табадахи классайхидтаа: «Таанад нигээд шүлэг бэшээд туршыт!»—гэжэ уряална. «Эртэ хабар хүдөө нютагтаа, элдин хонгор Доодо-Ивалгадаа уран гарта басагад, хүбүүднай ургы сэсэгээр малгай хэжэ наадана»—гээд, тоб байса елэн харахан толгойнгоо ербэгэр зуруд hамбайе hэгсэлзүүлэн байжа, монсогор улаахан шарайгаа хубилган, галтай хурса нюдөөрөө тойрон халта харасагаажа байhан хүбүүхэнэй «мэдүүлэл» hанаад хэлэхэдэнь, багшын хэhэн ажалай hаар-талаар үнгэрөөгүйнь мэдэгдээ hэн. Энэмнай ёhото аман буряад хэлэеэ хүгжөөхэ гэhэн зорилготой хэшээл болоhон байна.

Хэшээлэй hүүлдэ түсэб табижа үгөөд, «Ургы» гэжэ багахан найруулга бэшэхыень багша hурагшадтаа дурадхаа.

Семинарта сугларагшад хэшээл шагнаhанай hүүлээр, буряад хэлэ ба литературын кабинедтэй танилсаба. Кабинет соонь буряад хэлээр болон литератураар хэрэглэгдэхэ үзүүлбэриин зүйлнүүд, манай зохёолшодой номууд, хэдэн янзын темэнүүдээр тааруулан хэгдэhэн альбомууд, зурагууд, hурагшадай шүлэг болон зохёолнуудай суглуулбаринууд, «Буряад үнэн» газетын нюурнуудта хэблэгдэhэн элдэб зүйлэй материалнуудые темэ темээрнь илгаhан хайшалмал дэбтэрнүүд болон бусад олон үзүүлбэриин зүйлнүүд байна. hургуулиин эдэбхитэдэй, залуу бэшэгшэдэй хүсөөр гаргагдадаг «Сэлэнгэ» гэжэ ханын hониной олон тоото номернууд ехэ hайшаагдаба.

Газар газарhаа ерэhэн түрэлхи хэлэнэй багшанар Ц. Б. Бальжинимаевагай хэhэн хэшээлнүүд, юрэ хэжэ байhан ажал тухайнь hанамжануудаа зүбшэхэ зуураа, мүн өөhэдынгөө хэжэ байhан ажал, дүй дүршэл тухай ярилдана. Шагнаад байхада, хаанашье түрэлхи хэлэ ба литературын багшанар эдэбхи үүсхэл гаргажа, элдэб зүйлэй үзүүлбэриин зүйлнүүдые хүүлэхэ, олон арга хэрэглэжэ, оншотой зохидоор заахын тула хүсэ шадалаа элсүүлжэ байhаниинь харагдана. Гэбэшье олохон hургуулинуудта буряад хэлэ ба литературын тусхай кабинедүүд үгы, буряад зохёолшодой ном абаха болоходо мүнгэ hомолдоггүй, зарим hургуулиин ударидагшад түрэлхи хэлэ ба литература заалгада ёhото анхаралаа хандуулдаггүй байна гэжэ элирбэ.

Багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай буряад хэлэ ба литературын кабинедые даагша Д. Ш. Шойдоковой «Буряад хэлэ ба литература заалгын мүнөөнэй байдал ба манай зорилгонууд», Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай буряад хэлэ бэшэгэй кафедрын доцентнүүд Ц. Ц. Цыдыповэй «Буряад хэлэнэй саашадаа хүгжэлтэ тухай», И. С. Хамгушкеевэй «Уран уншалгын техникэ» гэhэн элидхэлнүүд шагнагдаба. Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын инспектор А. А. Аюрзанаин hуралсалай шэнэ түсэб ба шэнэ программа тухай дэлгэрэнгы мэдээсэл хэбэ.

Доодо-Ивалгын семинарта буряад хэлэнэй багшанар тон эдэбхитэйгээр, олоороо сугларба. Семинар табиhан зорилгоёо гүйсэд дүүргэжэ, hайн амжалта туйлаба гэжэ түгэсхэлэй үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

Д. ДОРЖИЕВ.
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай буряад хэлэ бэшэгэй кафедрые даагша.

ДЭМЖЭМЭЭР ХЭРЭГ

Гусиноозерск городто саад, яслинуудай hургуулиин наhа гүйсөөгүй бүхы үхибүүдые абаха даб дээрэ аргагүй hэн тулань дүрбэн багашуулай эхэ Антонина Матвеевна Думцова олониитэдэ туhатай ажал хэхэгүй, миин hууха байгаа. Ганса Думнова бэшэ, харин гэрэй 27 эзэн эхэнэрнүүд Галуута-Нуурай оёдолой фабрикаhаа захил абажа, гэртээ байгаад подушкын гадар, hургуулиин үхибүүдэй үмдэ, береткэ болон бусад шухала юумэнүүдые оёно. Технолог А. Ковальчук, контролер В. Хомякова гэгшэд гэртээ оёгшодтой уулзадаг, заабари үгэдэг, техническэ шэнэ зүйлнүүдтэй танилсуулдаг юм. Тэдэнэртэ хүдэлмэри үгэхэ, оёhон хубсаhыень тушаажа абаха тусхай мастер фабрикаhаа ябажа байдаг.

Гэртээ оёгшодой олониинь бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг, бүтээhэн юумэнэйнь шанар hайн. Л. Балданова, У. Барышникова, А. Жеребилова болон бусад илангаяа hайнаар хүдэлнэ.

Гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ гэртэнь хубсаhа оюулдаг ябадал Улаан-Үдын оёдолой фабрикада мүн лэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Мүнөө үедэ 45 хүн тус фабрикын захилаар хубсаhа оёно. Гэртээ оёгшодой заримаинь городhоо холуур, Тайлса посёлогто, Дивизионная станцида ажаhуудаг. Тиибэшье hаа фабрикын даабари саг соонь дүүргэдэг юм. Тэдэнэртэ долоон хоногтоо 2—3 дахин фабрикаhаа эсхэhэн хубсаhан тусхай автомашинаар абаашагдадаг, бэлэн болоhон захилые асардаг байна.

Гэбэшье гэртээ таталюуртай hамгадай хамтын ажалда хабаадалсаха арга үшөөл hулаар дэлгэрүүлэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Улад зоной гэр hуудалай хэрэглэмжэ хангадаг олонхи комбинадууд хүнүүдтэ гэртэнь хубсаhа оюулха хүдэлмэри хэрэгсээдэггүй зангаараа.

Жэшээ болгон, Кабанскын комбинадые абаад үзэе. Тус комбинадhаа 7 филиал аймагай элдэб hуурин тосхонуудта хүдэлдэг. Зарим нэгэндэнь оёдолшодой дуталдадагшье hаань, оёходоо бэрхэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые юундэ хэрэглэнэгүйбта гэжэ комбинадай директор нүхэр Карбаиновhаа асуухада:

— Хари энээн тушаа бодомжологдоодүйл даа,—гэжэ амгаланаар харюусаа hэн.

Гэхэ зуура Кабанскын аймагта гэртээ таталюуртайhаа боложо, 1300-гаад эхэнэр ажалланагүй. Тэдэнэрэй дундаhаа оёходоо дүйтэй, гэртээ байгаад хүдэлхэ дуратайшуул олон. Тиигэбэшье хүндэ гэртэнь хубсаhа оюулхаяа, захил хэхэеэ заримашуул юундэшьеб айна, этигэл ядана.

«Индпошив» гэжэ Улаан-Үдын нэгэдэлэй кадрнуудай таhагые даагша нүхэр Н. Еремина: «Хүндэ гэртэнь хубсаhа оюулха гээшэ hайн лэ хэрэг юумэ бээзэ. Теэд hангай зөөри элдэб айлнуудта найдажархиханъ хайшаа юм» гэжэ хэлэдэг байна. Гэхэ зуура тус нэгэдэлэй ганса «Одон» гэжэ ательедэнь гадар хубсаhа оёдог 20-ёод мастернууд дуталдана.

Манай предприятинууд имагтал хүн хүнэй өөр өөрын захилаар хубсаhа оёдог hэн тула гэртээ оёгшодто тиимэнүүд захил дүүргүүлхэнь аягүй. Хубсаhанайнгаа хэмжүүр шалгуулхыень хүнүүдые оёдолшоной гэртэнь эльгээжэ байхагүй хаюмши гэжэ нэгэдэлэй директор нүхэр Буркин шалтаг дурсадаг. Бэрхэ бэрхэ оёдолшодые хэрэглэхые хүсэhэн газарта энэ шалтагшье ехэ hаалта болохогүй hэн.

Гэр hуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадууд хүнүүдтэ өөр өөрынь захиhан хубсаhа оёхоhоо гадна, нэгэ доро олоор оёгдодог зүйлнүүдые гаргадаг ха юм. Подушкын гадар, матрацовка, простынь гэхэ мэтэнүүдые гаргадаг байна. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй иимэ туhаламжа үргэнөөр хэрэглэмээр байгаа.

Тэдэнэрэй хүдэлмэри hайнаар эмхидхэбэл, фабрика, комбинадууд өөhэдтөө ехэхэн аша туhа олохо байhаниинь иимэ жэшээнүүд баримталана. Улаан-Үдэ городой эзэн эхэнэрнүүд байгша оной 4 hарын туршада 79 мянган түхэригэй элдэб хубсаhа оёо. Галуута-Нуурай фабрикада 23 мянган түхэригэй хубсаhа гэрэй эзэн эхэнэрнүүд оёжо тушаагаа. Тус фабрикада гэртээ байгаад хубсаhа оёжо үгэдэг хүнүүдэй тоо хойто жэлдэ хоёр дахин олошоруулхаар хараалагдана. Гэртээ оёгшодто эсхэбэри хэжэ үгэхэ шэнэ цех Улаан-Үдын оёдолой фабрикада, баригдажа байна.

Гэртээ оёгшодые олон болгохо хэмжээн нүгөө талаhаа гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ өөhэдтэнь ехэ туhатай. Үхибүүдээ хараха, хүмүүжүүлхэ, гэрэйнгээ ажал сахихынгаа хажуугаар hангай хубсаhа оёходоо, тэдэнэр хамтын хэрэгтэ туhатай юумэ хэнэб гэжэ сэдьхэлээ амаруулхашье, гэр бүлэдөө нэмэлтэ салин хүлhэ олохошье байна. Дээрэ дурсагдаhан эхэнэр нүхэр Думнова дунда зэргээр hарадаа 70 түхэриг олоно.

Хүндэ хубсаhа гэртэнь оюулха хэрэг алишье талаhаа ашатай, тэрэниие халуунаар дэмжэмээр хэрэг мүн гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ ушарые анхаралдаа абажа, республикымнай нютагай промышленностиин, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствын предприятинууд гэртээ оёдол хэгшэдэй ажал hайнаар эмхидхэжэ, аша туhыень үргэнөөр хэрэглэхэ бээзэ гэжэ найдагдана.

А. ШУЛУНОВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажалай нөөсэнүүдые хэрэглэхэ управлениин хүдэлмэрилэгшэ.



Манай Буряад орондо профессионально - техническэ 30 училищи хүдэлжэ, залуу хүдэлмэришэдые бэлдэхэ талаар тон ехэ юумэ хэнэ. Байгша ондо тус hургуулинуудые 66 ондо ондоо мэргэжэлтэй болгоhон 6097 хүбүүд, басагад дүүргэжэ гараад, завод фабрикануудай цехүүдтэ ерэжэ, хүдэр хүдэлмэришэнэй бүлэдэ оронхой. hаяшаг Улаан-Үдын 13-дахи ГПТУ дүүргэhэн хэдэн хүбүүд ниислэл хотын ТЭЦ-тэ хүдэлмэришэдөөр абтаба. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ТЭЦ-эй электроцехэй мастер Г. И. Акулов залуу хүдэлмэришэд А. Постников, В. Куркин, И. Малаев, В. Данилов, В. Иванов гэгшэлтэй ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

РЕДАКЦИДА ЕРЭhЭН БЭШЭГҮҮДhЭЭ

МАРТАГДАhАН ТОСХОН ГҮ?

Манай нютагай нэрэнь — Подхулдачи гэдэг юм. Энэ хадаа бишыхан тосхон. Оройдоол 50 үрхэтэ айл ажаhуудаг. Ториин совхозой хоёрдохи отделениин хүдэлмэрилэгшэд. Эндэ эхин hургуули бии. hургуулиимнай гэр яhала уужам, хоёр таhалгатай. Нэгэн соонь класс, нүгөөдэдэнь улаан булан бии нэрэтэй. Эндэ кино, концерт, наада табихада, лекци, хөөрэлдөө хэхэдэ яhала таарамжатай. Теэд тиимэ юумэн хэгдэнэгүй. Библиотекэ бии болгохо тухай отделениин хүтэлбэрилэгшэдтэ ажалшадай хандахада, «библиотекэтэй болоо hаа номуудымнай хахалхат» гэhэншүүгээр харюу үгэhэн юм.

Эндэ hарадаа хоёр дахин кино гаргажа байха ёhотой. Теэд энэнь гансал нэрэ. Нёдондо бүхэли жэл соо миил хоёр удаа кино гараа. Мүнөө жэл—нэгэ дахин. Бидэнэй ажаhуудалай эрилтэдэ иимэ ханамжагүй байдаг тушаа аймагай «Зэдын үнэн» газетэдэ хандаhан байнабди. Соёл культурын хүдэлмэри тушаа совхозой партком баhал hанаагаа табиха ёhотой.

А. ДОНДОКОВ, Б. ДОБЧИНОВ, Ч. ЛУБСАНОВ, Б. ДОНДОКОВ, Ториин совхозой ажалшад.

Зэдын аймаг.

ОЛЗОТОЙ

Үнгэрhэн гурба, дүрбэн жэлэй туршада республикымнай аймагуудай колхоз, совхозуудаар зүгы үсхэбэрилгэ үргэнөөр дэлгэржэ байнхай. Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Сэлэнгын ой модоной ажахынуудай, Загарайн аймагай Онохойн, Эрхирэгэй совхозойхид зүгынүүдэйнгээ бүлые улам олошоруулан, хэдэ мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулжа, ехэхэн амжалта туйладаг болонхой. Энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, дээрэ дурсагдаhан ажахынуудай зүгышэд гол түлэб зунай сагта зүгынүүдэйнгээ үүрые үргэдхэжэ, үбэлэй үедэ хүсэд хүрэхөөр тэжээлыень бэлэдхэдэг заншалтай.

Эдэнэрнай мүнөө шэмэтэ зүгын тоhо ехээр суглуулхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллана.

В. ДОРЖИЕВ.

hуряад үнэндэ" бэшэhэнэй hүүлээр

«ХУДХАЛЯА ГАРГАДАГ ХАЙДАБХАН»

Иимэ гаршагтай Будамшуугай хурсахан шүүмжэлэл «Буряад үнэнэй» байгша оной майн 25-най номерто толилогдоhонине уншагшад hонирхоhон, танилсаhан байха.

Хайдап Санжиевич Цыренов Хориин аймагай Үдын совхозой главна бухгалтерай тушаал даажа байха үедөө гүрэнэй зөөридэ обтон, хуурмаг, хулгайн арга хэрэглэжэ, үрилтэ гаргаба гэжэ тэндэ бэшэгдэhэн юм.

Тэрэ шүүмжэлэлэй мүрөөр шалгалта ябуулhан тушаа Хориин аймагай прокурор нүхэр Д. Дагбаев манай радекцида нигэжэ мэдээсэбэ:

«Үдын совхозой главна бухгалтер Хайдап Санжиевич Цыреновэй гүрэнэй зөөридэ обтохо ябадал гаргаhан тухай Будамшуугай шүүмжэлэл соо дурсагдаhан баримтанууд зүб байhаниинь шалгалтаар тодоруулагдаба. Мүнөө мүрдэлгэ хэгдэжэ дүүрээд, тэрэнэй хэрэг Хориин аймагай арадай сүүдтэ үгтөө».



Нина Павловна Конева Кабанскын аймагай Шергинскэ совхозой эрхим гахайшадай нэгэн юм. Тэрэ ажал хүдэлмэридөө оролдосотой hайнаар хандажа, жэл бүри hайн дүнгүүдые туйлана. Мүнөө түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй уялгануудые болзорhоонь урид дүүргэхэ социалис мүрысөөндэ оролсоод, ажалайнгаа эршые hуладхангүй хүдэлhөөр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. П. Конева.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

УРАН ЗУРАГАЙ БАГШАНАР БОЛЫТ

Улаан-Үдэдэхи багшанарай училищиин дэргэдэ уран зурагай, графикын отделени нээгдэхэнь. Тус отделени юрэнхы эрдэмэй дунда hургуулинуудта рисовани, черчени зааха багшанарые бэлдэхэ юм. hуралсалайнь хугасаа 4 жэл.

Эндэ hурагшадай үзэхэ, шудалха зүйлнүүдынь угаа hонин. Тэдэнэр уран зурагуудые үзэхэ, зураха арга, эрдэм шудалха, гоё hайхан зурагуудые, композици хэжэ hураха, искусствын түүхэ, пластическа анатоми, гоёолто хэлгэ, черчени гэхэ мэтые бүриш үзэхэ, шудалха байна.

hуралсаха арга хэрэгсэлнүүдынь бүришье hонирхолтой. Юуб гэхэдэ, hурагшад графика, уран гоё фото-зураг буулгажа hурахын тула кино, фотоаппарадуудые болон магнитофон гэхэ зэргэ техникэ хэрэглэхэ. Түмэрэй, модоной дарханай хэрэгсэл, элдэб материалнуудые уран гоёор болбосоруулха техникэ хэрэглэжэ hураха. Тингээд эдэ бүгэдые хэжэ hурахадаа хээрэ, гоё hайхан байгаалиин дунда, сэбэр агаарта ябажа ажаллаха гээшэ ямар hайхан, сэнгүү гээшэб!

hурагшад эндэ 4 жэл соо hураха зуураа, уран hайханай выставкэ, музейнүүдые үзэхэ, аяншалгын экскурсида ябаха, искусстватай танилсаха, гоё hайханиие ойлгожо, дурлажа hураха юм. hурагшадай гол зорилгонь юуб гэбэл—юумые хаража hураха болоно. Энээн тушаа Н. Э. Гробарь иигэжэ хэлэhэн: «Уран зурааша болохын тулада юумые байhан бодото түхэлөөрнь үзэхэ бэшэ, харин гоё hайханиинь ойлгожо hураха хэрэгтэй. Тиимэhээ уран hайханай тон орёо теори ба практикада эхилжэ байгшадые hургахадаа, нэн түрүүн тэдэнэй нюдэнэй хараае зүбөөр табижа, юумые хаража шададагаар hургаха, ондоогоор хэлэбэл, hурагшадые уран, хёрхо нюдэтэй болгохо шухала».

hургуулияа түгэсхэхэдөө hурагшад тусхай мэргэжэлэйнгээ предмедүүдээр гүрэнэй шалгалта барижа гараха юм. Гоё hайханиие уранаар бүтээжэ шададаг болохо гээшэ хүн бүхэнэй шадаха тиимэ хилбар хэрэг бэшэ. Бэлиг шадабаритай, нэтэрүү оролдолготойшуул энээниие дабажа шадахал байха.

Уран hайханда дуратайшуул эндэ орожо hуралсыт, хүлеэнэлди.

П. МАТВЕЕВ,
Улаан-Үдын багшанарай училищиин директор.

ЭДЭБХИТЭДЭЙ ТУhАЛАМЖААР

1968 оной декабрь hарада оронноймнай ниислэл Москва хотодо наадаха гурбадахи автомотолотерейн биледүүдые ниитэ ажалшадай дунда тараалга үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Энэ олониитын хэрэгтэ оёдолой «Индпошив» нэгэдэлэй, мүн «Электромашина» заводой ДОСААФ-ай эхин организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон эдэбхитэд үүсхэл оролдосотойгоор хабаадалсажа, автомотолотерейн биледүүдые худалдахаар абаhан түсэб даабаряа саг болзорhоо урид дүүргээ. Мүн тиихэдэ үнгэрhэн жэлдэ наадаhан хоёрдохи автомотолотерейн биледээр «ИЖ Юпитер» түхэлэй мотоцикл шүүhэн Улаан-Үдэ хотын универмагай главна кассир П. Козлова мүнөө hайн дураараа аяар 500 гаран билет оройдоол 20 үдэрэй туршада тарааhан байна. Тиигэжэ эдэбхитэйшүүлэй хүсөөр хамта дээрээ 11 мянга 800 түхэригэй автомотолотерейн биледүүд ажалшадта худалдагдан тараагдаа. Билет тараалга хаа хаанагүй үргэлжэлhөөр.

В. ДОРЖИЕВ.

Репортаж

ЗУНАЙ АМАРАЛТЫН ДУУЛИМДА

ХӨӨЛЭНТИИН нуурай эрьедэ Буряадай № 1 интернат һургуулиин «Туяа» гэжэ лагерь оршодог. Тус лагериин эндэ һуурижахаһаа гү, али согтой дорюун үхибүүдэй зун бүхэндэ амаржа, сэнгэжэ, хүдэлжэ эхилхэһээ гү, бүри бү мэдэе. Хөөлэнтиин нуурай домог туужа бэшэгдэжэшье болоо. Үндэһэн буряад хэлэн дээрэ ходорхой ульгамаар хөөрэлдэжэ, дуу дуулажа, шүлэг бэшэжэ байһан үхибүүдэй дундаһаа үльгэршэ, түүхэшэ эрдэмтэд гаража магад.

Жэнхэни буряад аялга зэдэлнэ. Хэзээдэшье уйдахые мэдэдэггүй үхибүүднай хани барисаан, эб найрамдал, ажал хүдэлмэри, зол жаргал тухай дуулана.

Түүдэгэй дэргэдэ

Наранай һуухатай хамта зүүн хойноһоо һэрюун һэбшээн һэб-һаб үлеэгээд, амилхада аргагүй хүнгэн шэнги болобо. Оршон тойрон хон-жэн. Хирэ-хирэ болоод лэ горнын абяан соностоно. Үхибүүд класс классаараа суглараад, ой ошожо, түүдэгэй дэргэдэ хөөрэлдэхые дурадхаба. Хөөлэнтии нуур үнэхөөрөөшье яһала гоё газарта оршодог. Нуурай эрьеһээ захалжа шэнэһэн, нарһан, хуһан модод һагсайлдажа, үдэшын һэбшээндэ һаршаганалдаха юм.

— Хүбүүд, хуурай мүшэр суглуулая. Түүдэгэй дэргэдэ хөөрэлдэхэдэ ямар гоё гээшэб! —гэжэ Володя Бадмаев бүтэдэндэ хандаба.

Арьягар бүдүүн нарһанай узуууртахи ногоон сооһоо хуурай шэнгээрһэ суглуулжа һууһан Нина Цымпилова үндэлзэн бодоод:

— Хуурай шэнгээрһэн хэрэгтэй гү? Би нэгэ һуулга суглуулааб, —гэжэ дуугарба.

— Хэрэгтэй aaб даа. Шэнгээрһэнһээ гоёор дүрэдэг юумэн ой соо байхагүй. Бушуухан асарыш наашань, —гэжэ хэншьеб даа ооголбо.

Уданшьегүй түүдэбшын гал улаабхин дүрэжэ, энэ жэлдэ 7-дохи класста һураха үхибүүд тэрэнээ тойрожо һуушаба.

— Доржо һууридаа һуул даа. Байза, үсэгэлдэр үдэшэ ямар дуунуудые дуулаа һэмбибди? «Сэлэнгээ» дуулаа һэмнайбди, —гэжэ Володя Бадмаев хуруунуудаа даран байжа хэлэнэ.

Буряад, ород дуунуудай танил аялганууд аятай зохидоор ханхинажа, балшар наһанай еогтой хүхюу хаһа эрхэ бэшэ һануулха юм. Һүүлээрнь үхибүүд аяншалгада ошоһон, ямар юумэ хараһан, ажаглаһан, хайшан гэжэ һүнине үнгэргэһэн тухайдаа хөөрэлдөөд, удаадахи аяншалгаяа тад ондоо түхэлтэйгөөр үнгэргэхые хэлсэбэд.

— Лагерьта амарха болзоройнгоо дүүрэхэдэ юу хэхэбтэ? —гэжэ би асуубаб.

— Хэхэ юумэн олдоно aaб даа. Үбһэ хуряалгын үедэ бухал шэрэхэһээ һайн юумэн огтошье байхагүй, —гэжэ Баир Гомбоев һайрхан һагад дуугараад, үнгэрэгшэ зунай үбһэнэй үедэ бухал шэрэһэнээ, үетэн нүхэдтэйгөө сугтаа морёор харайлгаһанаа мэдүүлбэ.

Республикын зүг бүхэнһөө сугларһан үхибүүд тэрэ үдэшэ гансашье ажал хүдэлмэри, амаралта тухай хөөрэлдөөгүй, харин уншаһан номуудайнгаа удхые тайлбарилан хэлсэхэ юм. Шухалань гэхэдэ, эдирхэг зоримгой үхибүүдэй олонхинь буряад онтохонуудые мэдэхэ, шүлэг бэшэхэ байба. Хэжэнгын аймагай Орот нютагай Доржо Дамдинов гэжэ хүбүүнһэө һайса онтохо мэдэхэ хүн олдодоггүй. Зун бүхэндэ нютагаа ошоходоо Доржо үбгэд, хүгшэдтэй заабол уулзадаг, һонирхолтой онтохонуудыень мартадаггүй, үетэн нүхэдтөө хөөрэжэ ябадаг.

— Хэнтнай шүлэгүүдые бэшэнэб? —гэжэ асуубаб.

— Гураева Цэрэн-Дулма Дамбаева Валя хоёр яһала гэмгүй шүлэгүүдые бэшэдэг. Түрэл нютагаа, Эхэ ороноо, байгаалиие магтаһан шүлэгүүдынь илангаяа һонирхолтой юм, —гэжэ хэншьеб даа ара тээһээ дуугарба.

Шүлэгтэй, дуунтай нүхэсэжэ ябаһан үхибүүдэй олонхинь хэзээ нэгэтэ мэдээжэ уран зохёолшод, дуушад, шүлэгшэд болужо магад. Тиигэхын тула тэдэнэр һурана, амарна, хүдэлнэ бшуу.

„Гургалдайн гурбан сэсэн“

Зунай һүни сагаагаараа эрьелдээд, унтаахайн дардам харгыгаар эгээл түлэг дундаа хатаржа хэбтэхэдэш үүрэй толон хираалаад, уданшьегүй ээлжээтэ үдэрөө дахуулһаар айлшалжа ерэхэ юм.

Үүрэй толоной хираалхатай хамта һэриһэн Бадмаев Витя горнын дуугархые хүлеэжэ ядаба. Үглөөнэй долоон часта горнын хонгёо абяан зэдэлдэг. Танил абяанай зэдэлхэтэй хамта үхибүүд унтариһаа һуга харайлдан бодожо, үглөөнэй зарядкада түрисэлдэн гүйлдэхэ, тиигээд линейкэдэ ошохо.

Тушаан болоходо сагшье удаанаар ябана ха. Үни хада һэриһэн Витя Бадмаев Баирай ойро маряажа ошоод, хүнжэлыень аргааханаар татажа һэрюулжэрхибэ.

Бадмаев Витя, Бадмаев Баир, Будажапов Сережа гурбан хаанашье, хэзээдэшье ходо сугтаа ябадаг, бэе бэедээ хамһалсадаг юм. Теэд лагерьта амаржа, хүдэлжэ байхадаашье гурбан нүхэд хахасанагүй. Тиимэһээ тэдэниие «Гургалдайн гурбан сэсэн» гэжэ нэрлэдэг болонхой.

— Үбһэ хуряалгын үедэ хүдөөдэ ямар гоё гээшэб. Бухал шэрэхэ... Наранай боориин саанаһаа мандайжа гараагүй байхада бригадир харайлгажа ерээд, «Баир, бодоо гү?» гэжэ гэртэхинһээш һураха, — гэжэ Бадмаев Баир һайрхан татаад хөөрэбэ.

— Үнэхөөрөөшье даа. Хурдан хараяа эмээллэжэ унаад, аһан шадалаарнь харайлгаһайб сааш, —гэжэ Будажапов Сережа һанаа алдаба.

Клара Павловна даабари үгэнэ

Буряадай № 1 интернат һургуулиин үхибүүд лагерьта байха үедөө баһа ажал хүдэлмэри хэжэ һурадаг. Зун бүхэндэ хартаабха, капуста, мүн огородой бусадшье ургамалнуудые таридаг. Саг үргэлжэ уһалха, буртаг ногооень түүхэ хэрэгтэй бшуу. Энэ мэтын хүдэлмэри үхибүүдэй хүсөөр хэгдэнэ.

Лагериин агроном Клара Павловна Басаева бултанһаа урид бодоод, саад болон огородоо эрьедэг, яблока гү, али малинын эшэнүүдые анхаралтайгаар шалгадаг юм. Тиигээгүй һаа аргагүй.

Үглөөнэй эдеэ бариһан үхибүүд класс классаараа сугларaaд, лагериин түб талмай тээшэ хойно хойноһоо һубарилдан ошобо. Нэрһэнэй һагсагархан намаануудые эльбэсгээн байжа шалгаһанай удаа агроном үнэн сэхэ туһалагшадтайгаа хөөрэлдэхөө яараба.

— Сайн байна, үхибүүд!

— Сайн байна. Мүнөөдэр юу хэхэбибди? —гэжэ үхибүүд тэрэ дары һонирхобо.

Клара Павловна мүнөөдэрэйхи хараа түсэбтэйнь танилсуулаад, огород болон саадайнгаа хэр зэргэ ургажа байһан тухайда хөөрэбэ. Агрономой хөөрөөе шагнахада, лагериин ажал хүдэлмэри яһала гэмгүй ябана хэбэртэй. Тиигэбэшье Клара Павловна һанаагаа зобожо, зарим нэгэ шухала асуудалаар зүбшэл үгэжэ, тэрэ дары шиидхэхы хэмжээ абажа байдаг.

Һанаагаа зобохоньшье баһа зүйтэй. Дүрбэн гектар хартаабха, хоёрһоо үлүүсэ гектарта капуста, үгэрсэ, редискэ, морхооб гэхэ мэтын овощ таригданхай бшуу. Гадна яблока, малина, нэрһэн, арбуз, дыни ургуулдаг.

— Нёдондо зун 50 килограмм нэрһэ суглуулаад, варени шанаа һэмди, —гэжэ агрономой хэлэхэдэ: — Варенитэй сай үбэл соо ууджа гараа бэлэйбди. Амтатай гээшэнь юрэдөө! —гэжэ хэншьеб даа дуугараад, бултаниие энеэлгэжэрхибэ.

Интернат һургуули овощ, жэмэс мэтые магазинһаа худалдажа абадаггүй. Нёдондошье дүрбэн гектар талмайда хартаабха тариһан байна. Гахайнуудай жэлэй туршада эдихэ хартаабха хүсэд суглуулагдана, үрэһэндэшье адхагдана. Эндэ гансашье огород, саад барижа байдаггүй, харин өөрын гахайн фермэтэй юм.

— Нёдондо бүхы дээрээ 50 тонно капуста суглуулаа һэмди. Харин энэшье жэлдэ багые абахагүй бэшэ гүбди даа, —гэжэ агроном сэдьхэлээ ханаңги хөөрэнэ.

Клара Павловна тус тустань даабаринуудые үгөөд, энэ жэлдэ арбадахи класста һураха хүбүүд, басагадта хандаха хүсэлтэй хараашалба. Тэдэнь үни хада капустынгаа участогто ошоод, үглөө бүри хэдэг ажалаа хэжэ туха сүлөөгүй байбад.

Манай хөөрэлдөөн

Лагерьта байһан үхибүүд амархаһаа, хүдэлхэһөө гадна, унтадаг байрынгаа шала угаадаг, тооһо тортогыень аршадаг, үдэр бүхэндэ кухнида дежурладаг юм. Яахаб даа. Лагериин ажабайдал кухнитай яахын аргагүй холбоотой бшуу. Ушар тиимэһээ бидэ үхибүүдэй эдеэлдэг газарта орободи.

Ахалагша тогоошон Федосья Федоровна Хаптаринова:

— Кухнида оройдоо хоёрхон хүн хүдэлнэбди. Класс бүхэнһөө дүрбөөд хүн үдэр бүри маанадта хамһалсана. Аяга табагуудаа, столнуудаа үхибүүд өөһэдөө угаадаг. Гадна редискэ, мангир суглуулжа асараад, салат бэлдэхыень харахадаа ямаршье тогоошон атаархахал байха.

Асуудал: кухниинтнай меню ямар зүйлнүүдһээ бүридэнэб?

Харюу: элдэб янзын байдаг. Сэхыень хэлэхэдэ, үхибүүд болон тэдэнэй гэртэхинишье гомдодоггүй даа. Юундэ гомдохоб? Үдэр бүри шэнэ мяхан, тоһон, зөөхэй, овощ асарагдана бшуу.

М. ОСОДОЕВ,
манай тусхай корр.







ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Өөһэдынь ургуулһан овощһоо бэлдэгдэһэн салат яагаашье амтатай гээшэб. Энэ жэлдэ долоодохи класста һураха Чердонов Борис Бальчинова Дуся хоёр саладай амтые һайса мэдэхэ.

2. Сүлөөтэй сагтаа ном уншахада аятай, зохид, һонирхолтойшье.

3. Лагериин агроном Клара Павловна Басаева үхибүүдтэйгээ сугтаа үдэр бүри саад дээрэ хүдэлжэ, аша туһатай зүбшэл үгэжэ байдаг.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ХИЛЫН Саанаһаа

Абернетиин мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын хубигүйдэһэн зоной хүдэлөөниие толгойлогшо «урда талын христиан хүтэлбэриин конференци» гэдэг эмхиие хүтэлбэрилэгшэ Абернети гэгшэ үгытэйшүүлэй хэжэ байһан тэмсэл сэхэ политическэ ябуулгануудые бэелүүлхэ үедөө орожо байна гэжэ мэдүүлбэ.

Эндэ болоһон митинг дээрэ Абернети үгэ хэлэхэдээ, үгытэйшүүл өөһэдынгөө, эрилтэнүүдые республиканска болон демократическа партинуудай съезднүүд дээрэ табиха һанаатай гэжэ мэдүүлээ. Зүгөөр бидэнэр ганса энээгээр хизаарлахагүй байхабди гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна. Үгытэйшүүлэй аяншалгада хабаадагшадай табиһан эрилтэнүүдые һунгуулиин округ бүхэндэ ойлгуулжа үгэхэ һанаатайбди гэбэ. Хубигүйдэһэн ба эрхэгүй америкынхидэй эрилтэнүүдые тоодоггүй конгрессэй гэшүүдэй түлөө һунгалтын үедэ үгытэй зон дуугаа үгэхэгүй байха гээд Абернети тэмдэглэбэ.

Зэрхэг түримхэйшүүлые үргэнөөр дэмжэнэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Араб оронуудһаа дайтаар эзэмдэһэн газараа бүхэлэн хамгаалхын тула Израиль шэнэ буу зэбсэг худалдажа абахые оролдоно. Израилиин премьер-министр Леви Эшкол Монреалиин (Канада) еврейнүүдэй общинын түлөөлэгшэдэй делегациин урда үгэ хэлэхэ зуураа, Израиль Америкын сэрэгэй «Фантом» гэжэ самолёдто хэрэгтэй болонхой, тиимэ 100 самолёт абаха зорилготойбди гэжэ мэдүүлээ.

1968 оной январьда Джонсонтой хөөрэлдэхэдэмни США-гай президент ерэхэ жэлдэ тиимэ самолёдуудые Тель-Авивта үгэхэ тухай асуудал хаража үзэхэб гэжэ найдуулһан юм гээд Эшкол һануулга хээ.

Бата нэгэдэлэй, нягта жагсаалай оршон байдалда

ВАРШАВА. (ТАСС). Июлиин 16-да гараһан газетэнүүдэй эхин нюурнууд Варшавада социалис оронуудай парти, правительствануудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзаһан тухай мэдээсэлээр захална. «Жольнеж Вольности» гэжэ газетэ: «марксизм-ленинизмын заршам баримталан, бата нэгэдэлтэй ба нягта жагсаалтай байба» гээд тэмдэглэнэ. Польшын профсоюзуудай Центральна Соведэй орган болохо «Глос працы» гэжэ газетэ «Бата нэгэдэл ба нягта жагсаал хадаа мүнөө сагай эрилтэ мүн» гэһэн үгэнүүдые гаршаг болгон улаан шэрээр барлаһан байна.

СОФИ. (ТАСС). Социалис оронуудай парти, правительствануудай хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга тухай коммюнике тунхаглаха зуураа, энэ уулзалга аха дүүгэй ёһоной үнэн сэдьхэлэй, нэгэн һаналай болон хани барисаанай оршон байдалда үнгэржэ, социалис системэ, тэрэнэй бата нэгэдэл болон нягта жагсаалые бэхижүүлхын тулада шухала удха шанартай байха юм гэжэ Болгариин хэблэл газетэнүүд тэмдэглэнэ.

БУДАПЕШТ. Социалис оронуудай парти, правительствануудай хүтэлбэрилэгшэдэй Варшавада уулзаһан тухай коммюнике июлиин 16-да Будапештдэ гараһан бүхы газетэнүүд эхин нюурнууд дээрээ хэблэһэн байна.

Социалис гүрэнүүдэй ударидагшад хадаа уласхоорондын айхабтар шухала асуудалнуудые, тэрэшэлэн уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй асуудалнуудые хаража үзэбэ гээд «Мадьяр Немзет» гэжэ газетэ шэнжэлэл соогоо тэмдэглэнэ. Энээнэй дашарамда, Вьетнам болон Дүтын Зүүн зүг тухай, мүн тэрэшэлэн социалис гүрэнүүдтэ эсэргүүсэһэн империалис хүсэнүүдэй хорото ябуулгануд тухай дурдагдана гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнхэй. Энэ уулзалгада хабаадагшад Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедтэ бэшэг эльгээбэ гээд «Мадьяр Немзет» тэмдэглэнэ. «Непсабадшаг» гэжэ газетэ Варшавада болоһон уулзалга тухай мэдээсэл соогоо аха дүү ёһоной үнэн сэдьхэлэй ба дүүрэн һаналаа нэгэдэлгын оршон байдалда үнгэрөө гээд тэрэ уулзалга тухай бэшэнэ.

Вашингтон Тель-Авив хоёрой холбоон

ПАРИЖ. июлиин 16. (ТАСС). Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин дэргэдэхи Америкын Холбоото Штадуудай саг үргэлжын түлөөлэгшэ Джорж Болл гэгшын гурбан хоногоор Израильда айлшалга дүүрэхэ дүтэлөө. Франс-Пресс агентствын корреспондентын Иерусалимһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Джорж Болл тэндэ ошоходоо, Израилиин премьер-министр Леви Эшкол гэгшэдэ президент Джонсоной эльгээһэн бэшэг барюулаа. Тэрэшэлэн Израилиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Эбантай, мүн бэшэшье тушаалта хүнүүдтэй уулзаһан байгаа.

Дипломадууд хорото ааша гаргана

ВЕНЭ. (ТАСС). Венэдэ байдаг Грециин сэрэгэй хунтын дипломадууд хадаа «хара полковнигуудай» тогтооһон ёһо гуримда эсэргүүсэһэн, Австрида һуража байгаа Грециин түрүү үзэлтэ студентнүүдтэ заналта хэһэн байха юм. Грецидэхи мүнөөнэй правительствые дэмжэхэ тушаа элшэн сайдай ябуулжа байһан хэмжээ ябуулганууда хабаадалсаагүй юм һаань, студентнүүдтэ хэһээлтэ үзүүлэгдэхэ гэжэ Венэдэ байдаг Грециин посольствын хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй үедэ хэдэн дахин занаһан байна.

Мүнөөдэр гараһан «Арбайтер Цайтунг» гэжэ газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, социалис партиһаа федеральна соведтэ һунгагдаһан хэдэ хэдэн депутадууд хадаа гадаадын хэрэгүүдэй министр Вальдхайм гэгшэдэ бэшэг эльгээхэдээ, манай орондо һуужа байһан грегүүдтэ заналта хэхэ ябадалые Австри тэсэхэгүй байха гээд Грециин элшэн сайдта мэдээсэхэ хэрэгтэй гэһэн эрилтэ табяа.

Америкынхидые Турциһаа намнаха гэбэ

СТАМБУЛ. (ТАСС). «Эндэһээ тонилогты!», «Маанадта НАТО хэрэггүй», «Америкэдэ хүнэй үнгэ сэдьхэлтэй юумэ гэжэ юушье үлөөгүй» гэһэн гаршагууд Стамбулай үйлсэ гудамжаар хаа хаанагүй бэшэгдэнхэй. Тиихэдээ США-гай зургаадахи флодой кораблинуудай эндэ ерэһэниие буруушааһанай тэмдэг болгожо бэшэһэн байха юм.

Стамбулай техническэ университедэй студентнүүд Америкын кораблинуудай ерэжэ зогсоһон пристань дээрэхи Турциин тугуудые доошонь буулгаһан байгаа. Эгээн ехэ колонизаторска гүрэнэй габшагай хүсэн болохо США-гай сэрэгэй флодой Турциин портнуудта ерэжэ ороһониие буруушаажа, Турциһаа америкынхидые намнахын түлөө тэмсэгты гэһэн уряалтайгаар студентнүүд улад зондо хандаба.

Сайгондо болоһон зүблөөн

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай оборонын министр Кларк Клиффорд гэгшэ Урда Вьетнамдахи Америкын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командалагша генерал Абрамсатай, мүн США-гай элшэн сайд Банкертай Сайгондо уулзаба. Америкын агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, эндэ болоһон зүблөөн дээрэ Урда Вьетнамдахи сэрэгэй болон политическэ байдал тухай, тэрэшэлэн Сайгоной армиие хүсэтэй болгохо хэмжээнүүд тухай хэлсэгдэһэн байгаа.

Пентагоной хүтэлбэрилэгшэ Сайгондо ерэхэдээ, Вьетнамда болужо байһан дайнда Сайгоной армиин бүри эршэтэй үүргэ дүүргэхын тула тэрээндэ мүнөө сагай буу зэбсэг асаржа үгэхэ ябадал түргэдхэхэ һанаатай байнаб гэжэ мэдүүлбэ. «Вашингтон Ивнинг Стар» гэжэ газетын корреспондентын бэшэһээр хадаа, США Сайгоной армиие «автомат винтовконуудаар, ракетэнүүдээр, мүн бэшэшье мүнөө сагай дай хэхэ зэбсэг хэрэгсэлээр дүүрэн хангаха һанаатай» юм ха.

Ирагта урбалта болобо

ПАРИЖ. июлиин 17. (ТАСС). Багдадай радио Ирагта урбалтын болоһон тухай энэ үглөөгүүр соносхоод, мүн «революциин командованиин соведэй» тунхаглаһан хэдэ хэдэн коммюнике дамжуулба. Франс Пресс агентствын корреспондентын Багдадһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Ирагай нийслэл хотодо комендантын час соносхогдоо.

ХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

Гуандунда можо болоһон айхабтар шанга тэмсэл үргэлжэлһөөр. Һүүлэй үедэ тус провинциин түбэй хото болохо Гуанчжоуда (Кантон) ошоод ерэһэн хари гүрэнэй хүнүүдэй хөөрэһэнэй ёһоор, гансал үдэртөө буудалдаан болохонь дуулданагүй. Тиигээд һүни болоходо зэбсэгтэ тулалдаанууд дахяад һэргэнэ. Энэ город үнэхөөрөө сэрэгэй байдалтай болонхой.

Гуанчжоуда гарадаг «Нань Фан жибао» газетэ Маогой хараа бодолдо эсэргүүсэлтэ хэдэг гэмтэ хүнүүдые бултыень саазалха хэрэгтэй гэжэ июлиин 10-да уряал гаргаба. Гуандун провинцида болужо байһан тэмсэл «штабай» гэхэ гү, али Маогой бүлэгэй табиһан бүхы стратегическэ зорилгонуудые таһалдуулжа байна гээд тэрэ газетэ сэхэ руунь бэшэһэн байха юм. Түрүүлэгшэ Мао, мүн тэрэнэй орлогшо Линь гэгшэдэй толгойлһон штабта эсэргүү галзуу, нэтэрүү добтолго хэжэ байһан хүнүүдтэ зэмэрхээд, «Нань Фан жибао» хараал шэрээл табижа бэшэнэ.

Энэ газетын бэшэһээр хадаа, «дайсад харгынуудые хаана, транспортын ябадалда тойбо татана» сэрэгэй частьнуудай байһан газар худар шургажа ороод, тэндэһээ буу зэбсэг, сэрэгэй хэрэгсэл буляажа абана.

Гуандундахи байдал хадаа тэрээнтэй хүршэ һуудаг Гуанси-Чжуанска автономито районодохи шахардуу байдал дээрэһээ улам шангадана. Тэндэ ябуулгануудаа хэжэ байһан нэгэ бүлэг «апрелиин 22-ой ехэ арми» гээшэбди гэжэ бэеэ нэрлэнэ. Тэрэниие Учжогой хунвэйбинүүд байгуулаа һэн. Энэ бүлэгэн хэблэн гаргадаг газетэнь Гуансиин нэгэдэмэл командованида дайралта хэхэдээ, түрүүлэгшэ Маое, мүн «соёлой хубисхал» дэмжэхэ тушаа хүсэд оролдолго гарганагүй, харин «Лю Шао-ци, Дэн Сяо-пин гэгшэдые сагааруулха гэһэн хорото зорилго табинхай» гэжэ бэшэнэ.

Гуандунай хунвэйбинүүд Гуансидахи Маогой габшагай отрядта туһалхаяа эльгээдэхэ һайн дуратаниие элсүүлхэ кампани соносхоһон байна. Ондоо газар нютагуудта революционно хэлхээ холбоо тогтоохо ябадал хориход тухай Пекинэй «ревкомой» гаргаһан нёдондоной тогтоолые «Наньфанжибао» газетэ июлиин 7-до хэблэһэн байна. Энэ тогтоолой ёһоор, хунвэйбинүүдые байра байрадаа бусагты гэжэ дурадхаһан байгаа. Хэрбээ үгэ дуулаагүй юм һаань, эдеэ хоолой талон, транспортаар ябаха билет үгтэхэгүй гэжэ заналта хэһэн байгаа.

Пекинэй пропаганда Советскэ Союзда, мүн бэшэшье социалис гүрэнүүдтэ, бүхы дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ үсэд нэтэрүүгээр хардалга гүрдэлгэ хэжэ үргэлжэлһөөр. Июлиин 14-дэ Синхуа агентство Франциин Коммунис партида дахяад дайралта хэһэн байгаа. Тэрээнһээ урдахана Синхуа агентство тээсгэн Японд болоһон һунгалтатай дашарамдуулан, Японой коммунистнуудые муушалха һэдэлгэ гаргаһан юм. Тэрэ һунгалтын үедэ Японой Компарти нилээд амжалта туйлаа һэн.

(ТАСС, июлиин 16).

ШАНГАШАГ ТУЛАЛДААН

Футбол



Футболистнуудай бүхы наадануудай тэн хахадынь июлиин 20-до дүүрэхэ юм. Ушар иимэһээ команда бүхэн гаталха замайнгаа түрүүшын хахадые һайнаар дүүргэхэ, турнирна таблицадахи байдалаа һайжаруулха гэжэ аһин шадалаараа оролдоно, бүхы хүсэеэ зорюулна бшуу. Теэдшье хэн «һүүл барижа» ябаха дуратай байха бэлэй.

Ужа үдэшэлэн «А» классай дүрбэдэхи бүлэгэй футболистнууд ээлжээтэ, зүгөөр тон харюусалгатай арбан юһэдэхи уулзалгаяа үнгэрэбэ. Манай «Сэлэнгэ» команда Караганда городой «Шахтерой» футболистнуудые айлшалуулһан байна. Айлшаднай ехэ шадамар бэрхэшүүл, техникэ, тактикын талаар хэндэшье бэлэй мүхөөгөн үгтөөд орхихогүй гэжэ Дунда Азиар, Сибирь болон Алас-Дурна зүгөөр мэдээжэ болонхой юм. 1966 ондо зоно соогоо хоёрдохи һуурида гараһан байха. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ хүндэтэ нэгэдэхи һуури эзэлээ бэлэй. Мүнөө жэлдэ нёдондонойхидоо хүрөөшьегүй һаа, яһалал һайн наадажа ябана гэмээр Арба найма наадана һүүлээр 21 очкотой болоод, зоно соогоо дүрбэдэхи һуури эзэлжэ ябана. Улаан-Үдынхидтэй уулзахынгаа урда тээ июлиин 12-то Эрхүүгэй «Аэрофлот» командатай 2:2 тоотойгоор тэнсээ һэн.

Харин өөһэдымнай «Сэлэнгэ» 15 очкотой болоод, Красноярскын «Рассвет» командатай 16—17-дохи һууринуудые хубаалдажа ябаһан юм. Һүүлшын хоёр наадада манайхид хоёр командые ахижа, урдань ороһон болоно. Тиихэлээрээ турнирна таблицадахи байдалынь нэгэ багаха һайжараа гээшэ.

«Шахтер» командатай наадахадаа, ула[...] үдынхид эгээл дайшалхы составаа тал[...] дээрэ гаргаһан байна. Талмайн ээдэй [...] мандада наадаһан футболистнар: Ти[...] Аккуратов, Гаврилов, Дыльков, Котель[...]ков, Бабич, Бурлаченко, Бабурин, Жуйк[...] Михнов, Изюмцев.

Наадана эхинһээ хойшо бүмбэгын[...] лөө шанга тэмсэл болужо, алишье воро[...]гай дэргэдэ шахардуушаг байдал үзэгд[...]лэ абана. Наадана юһэдэхи минутын [...]жа байхада, манайхин бушуу түргөөр д[...]толоод, гэнтэ айлшадай вратариин тал[...] дээрэ Жуйков Бабурин хоёр сүмэрэн ор[...] байба. Тиигэжэ Бабурин бүмбэгээ ябу[...] дундаа Жуйковто үгөөдхибэ. Тэрэнь ба[...] гүйдэл дундаа хилта үдьхэлэн, зохид [...]зарта гараад байһан Бабуриндаа һөөрг[...] бүмбэгээ дамжуулба. Бабурин шанга г[...]гээр сохижо, наадана тоо нээһэн ба[...] 1:0. Улаан-үдынхид урмашан, үшөө, у[...] дахин добтолжо мэдэбэ. Эдэ добтолгон[...]дай үедэ Жуйков, Бабурин, Изюмцев [...]тэд илангаяа шалгараа. Командын [...] составта һаянай наадажа эхилһэн Мих[...] мүн лэ һайнаар наадажа, ошон ошотор[...] найдабаритай добтологшо болохо бай[...]наа харуулаа.

Талмайн ээдэй добтолхын хажууга[...] айлшадшье түргэ түргөөр добтолоод аб[...] юм. Зүгөөр «Шахтерой» футболистнууд [...] махабадайнгаа талаар нилээд сула, хүс[...]дэшэгүй гэхээр хурдан байна. Эдэнэр [...]тэл добтолон гэхэдээ, манай вратарь Ти[...]вой хажууда бүмбэгэтээ ерэшоод ба[...] юм. Тиигэн мүртөө техникэ һайнтай. Ула[...] үдынхидэй жаахан лэ алдууе һамбаашам[...] воротагай дэргэдэ шахардуу байдал [...] тоогоод орхибо. Наадана 19-дэхи мину[...]да хертайл юумэ болошоо даа. Айлшад[...] мундуу түргөөр добтолжо байха үедэ «[...]лэнгын» хамгаалагша А. Котельников б[...] бэгые тогтооһон мүртөө вратарьтаа үг[...] гэжэ бодомжолоо юм хаш. Вратарь Ти[...] тээшэ Котельниковэй үдьхэлхэ һамба[...]дань айлшадай добтологшо «монсогор [...] бижа» гүйжэ ошоод, үрдеэ бшуу даа. [...] бүмбэгые Титов барижа шадангүйгөөр [...]кэ руугаа алдажархёо. Теэд яахаб, ал[...] болоо, тоошье 1:1 болоо.

Уулзалгын хоёрдохи хахадта наада[...] тоо хубилаагүй. Зүгөөр айлшадай зар[...] футболистнар спортивна талаараа жур[...]гүй ябадал гаргаһан байна. Бэшэ талаа[...] энэ наадада ехэ шанга тулалдаан бол[...] командайнууд алибаа арга шадалаа хар[...]лаа.

Иигэжэ «Сэлэнгэ» очкотой болобо. Ха[...] айлшадай байдал һураггүй һайн, манайх[...]һаа 6 очкогоор урид ябана.

Ээлжээтэ уулзалга Улаан-Үдын стад[...] дээрэ июлиин 20-до болохо. Тэрэ үдэр д[...] бэдэхи бүлэг соогоо түрүүлжэ ябаһан [...]скын «Иртыш» команда «Сэлэнгын» ф[...]болистнартай хүсэеэ туршаха байна.

С. БАДМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наадана нэгэ [...] харуулагдана.

Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси тухай информационно мэдээсэл. «Хоёр ондоо дүнгүүд» гэһэн В. Брагинагай корреспонденци. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: гэр байра [...]рилгын асуудалаар А. Абрамов[...] статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: «Дүлэтэ [...]волюционерэй дурасхаалда» гэһэн ст[...]тья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: спортын [...]нин. Нютаг нютагай һонин. Соносх[...]нууд.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР.
Н-01690. Зак. № 619.